

● **Reportasje** | 22 Skolepris til Skien-skole ● **Reportasje** | 24 Tønsberg skal ansette flere i barnehagen
● **Landsmøtet** | 28 Kandidatene til sentralstyret ● **Kronikk** | 48 Lærernes digitale kompetanse

UTDANNING

12

25. OKTOBER 2019

utdanningsnytt.no

UTDANNING
150
ÅR
1869-2019

Gode skolegårder kan gi
helsegevinst

Kaja Mejlbo
Ansvarlig redaktør
kaja@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollbæk
Redaksjonssjef
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Debatt- og bokansvarlig
sj@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedssjef
ls@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

12
25. OKTOBER 2019
utdanningsnytt.no

Innhold

● Hovedsaken: FRA ASFALTØRKEN TIL LEKELANDSKAP

I løpet av årene i grunnskolen tilbringer barn rundt 2000 timer i skolegården. Bli med Utdanning til tre skolegårder i Stavanger.

Innhold

Aktuelt	4
Aktuelt navn	8
Kort og godt	20
Ut i verden	21
Stigeråsen skole vant skolepris	22
Bemanning i barnehagen	24
Valgkomiteens innstilling	28
Glimt	34
Friminutt	35
På tavla	36
Innspill	38
Debatt	44
Kronikk	48
Minneord	52
Lov og rett	53
Fra forbundet	54
Medlemstilbud	58

● Innspill: Med klimakrisa som læringsarena

37

Statsminister Erna Solberg er bekymra for klimaktivisten Greta Thunberg si utdanning. Solberg burde heller gi eigen regjering i lekse å sette seg inn i FNs klimarapportar, skriv Unni Eikeseth, universitetslektor ved NTNU.

● Stigeråsen skole vinner skolepris

Blant 15 kandidater vant Stigeråsen skole i Skien Dronning Sonjas skolepris for likeverd og inkludering 2019. Juryen vektlegger at skolen, som strever med både barnefattigdom og sosial ulikhet, har jobbet gradvis med likeverd og inkludering over flere år. Her er rektor Kim Aas ute blant elevene.

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

Barnehagestyrere fikk gladmelding

I Tønsberg har Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti vedtatt å innføre full bemanning i hele barnehagens åpningstid. Det er styrerne Marie Bru og Margaret Johansen i Knapløgka strålende fornøyd med.

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Stemmesankerne

Hvem skal sitte i Utdanningsforbundets sentralstyre de neste fire årene? Utdanning har snakket med 17 kandidater om deres hjertesaker i forkant av landsmøtet 4. – 7. november.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2018: 172.801

issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Stibo Complete
<https://stibocomplete.com>

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen.

Mer informasjon:
presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

Malin Rødder Bjørnøy (t.v.) og Stella Christ Crawford tester den splitter nye og fargerike skolegården til Kampen skole i Stavanger.

Foto: Marie von Krogh

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

Leder

Kaja Mejlbo | Ansvarlig redaktør

Få bort luftegårdene

Skoleeiere plikter å tilrettelegge for fysisk aktivitet, men rundt forbi i Norges land er det skolegårder som minner mer om luftegårder enn lekeplasser.

Det kan virke som asfalten norske bilister roper etter, ved en feil er blitt dumpet her i stedet. Så lite inviterer disse uteområdene til bevegelse, lek eller moro. Likevel, her tilbringer barna våre timevis, hver eneste dag.

Da jeg var liten, dro vi hjem fra skolen klokka ett og lekte i hager og gater. Nå er barna på skolen lenger enn jeg er på jobb. Siden den gang er mange skoler blitt større også. Men det betyr ikke at uteområdene utvides. Snarere motsatt. For byskolene blir løsningen å ta av uteområdene for å få plass til nye bygg.

Selv i de tilfellene der arkitekten har tegnet inn lekke grøntområder og lekestativer av siste mote, viskes dette bort når budsjettene sprekker. Om pengesekken ikke strekker til, forsvinner både ballbinger, huskestativ og klatrevegger.

Da er normen for antall kvadratmeter uteplass per elev fort glemt. Den er jo bare retningsgivende, uansett. Da virker det som politikere og skoleeiere ikke er så opptatt av at gode uteområder fremmer fysisk aktivitet, som er bra for barnas helse og for å utjevne sosiale helseforskjeller. Eller at godt planlagte skolegårder faktisk reduserer mobbing og uro blant elevene, og derimot stimulerer til trivsel, motivasjon og læring.

Dessuten tenker man ikke på hva skolegårdene betyr for nærmiljøene. Uteområdene kan brukes som lekeplasser og samlingssteder også på ettermiddagene og i helgene. Men da må de ha noe mer å tilby enn en basketballkurv i ørkenen av grus og asfalt, slik at de faktisk er et godt og trygt sted for barn og unge, og foreldrene deres.

I Stavanger har de valgt å spørre barna hva de egentlig synes om skolens uteplass. Der fikk elevrådene vurdere sine skolegårder. Rådene de fikk, har de tatt med seg i en storstilt opprustning av uteområdene ved noen av byens skoler. 93 millioner har de brukt de siste ti årene. Forhåpentlig får de bruke 93 millioner kroner til. I Tromsø har de også tatt tak. Fra 2018 til 2021 er det satt av nesten 63 millioner kroner til oppgradering av uterommene ved skoler i kommunen.

Det er gode nyheter! Men fortsatt skriker mange norske skolegårder etter oppmerksomhet og engasjement fra politikere.

Mannlige lærere

Flere gutter skal fristes inn i yrket

Iselin Nybø (V), minister for forskning og høyere utdanning, skal bruke 10 millioner kroner for å rekruttere flere til lærerutdanningene. Øverst på ønskelisten står flere menn.

TEKST OG FOTO Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no
og Ylva Törngren | yt@utdanningsnytt.no

Derfor sender ministeren nå mannlige lærerstudenter ut for å møte yngre gutter, med det mål å motivere flere av dem til å velge læreryrket. I dag er bare én av fire lærere i grunnskolen menn.

– Det er et mål at lærerstaben skal gjenspeile et tverrsnitt av befolkningen. Også de yngste elevene bør få møte både kvinner og menn i rollen som lærer, sier Nybø i en pressemelding.

Studentturneen er ett av tiltakene regjeringen nå lanserer.

På oppdrag fra Kunnskapsdepartementet har forskere ved Oslo Met sett på hvordan rekruttere flere menn til lærerutdanningene for trinn 1.–7. De har funnet at det å ha jobbet med barn er en viktig faktor for at menn velger læreryrket. Kampanjer og rekruttering støttet av økonomiske insentiver, som stipendier eller lønn under utdanning, er blant forslagene deres. De anbefaler også å samle mannlige studenter i samme gruppe i utdanningen,

Minister for forskning og høyere utdanning Iselin Nybø vil ha flere menn i læreryrket.

FOTO STOCKSNAP, PIXABAY

og de tror at å styrke profesjonell autonomi og tilby bedre lønn er viktig for å rekruttere flere menn til læreryrket.

Av de ti millionene går fem millioner kroner til tiltak fra rapporten fra Oslo Met. I tillegg går fem millioner kroner til universiteter og høyskoler for å jobbe med rekruttering av flere kvalifiserte søkere.

Rekruttering og rollemodeller

Runa Brandal Myklebust, en av forskerne bak rapporten, har to favoritter blant tiltakene de foreslår i rapporten.

Første favoritt-tiltak er å gi flere unge menn erfaring med å jobbe med eller være med barn.

– Det andre tiltaket er å eksponere barn og unge for kjønnsutypiske rollemodeller. Det er et av tiltakene som har best dokumentert effekt ifølge forskningen. At barn og unge i skole og barnehage får møte menn som jobber i yrker der kvinner er i overtall, vil kunne endre synspunkt på hva menn og kvinner er gode på, og er interessert i, og kan muligens også påvirke faktiske utdanningsvalg.

Roar ønsket seg en mannlig kollega – det fikk han ikke

Roar Fiveland er eneste mann på lærerrommet på Austrheim skole. Han har bedt ordføreren om hjelp til å få en mannlig kollega. Minst én.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

To dager i uka underviser Roar Fiveland i musikk og kroppsøving på Austrheim skole i Sauda. De tre andre ukedagene er det bare kvinnelige lærere på skolen. Det synes ikke

Roar er ideelt. Han har derfor bedt ordføreren i kommunen om å lage en plan for å få flere menn inn i skolen.

– Det viktigste er jo ikke at jeg får mannlige kolleger, men at elevene blir undervist av både menn og kvinner, sier han.

«Elevene i Sauda har blitt spurt om hvor stor andel mannlige og kvinnelige lærere de vil ha, og da svarer de: fifty-fifty» sto det i brevet.

– Kommunen må signalisere utad at de ønsker flere menn i skole og barnehage. Og jobbe internt, med for

eksempel positiv særbehandling av mannlige søkere til lærerstillinger, sier Fiveland.

I Sauda er 15 prosent av lærerne på barnetrinnet menn. Fiveland er likevel optimist: – Jeg har hørt rykter om at en mann fra Sauda tar lærerutdanningen 1.–7. trinn. Det lover jo godt.

I kommunens barnehager står det enda dårligere til med kjønnsbalansen.

– Det er bare én mannlig barnehagelærer i Sauda, sier Fiveland.

Han har bedt ordføreren ta opp kjønnsfordelingen i barnehage og skole på neste møte i administrasjonsutvalget: – Jeg håper de setter i gang noen strakstiltak, avslutter Fiveland.

Roar Fiveland.

ARKIVFOTO
SONJA HOLTERMAN

● Lærernormen

Andre yrkesgrupper er ikke skvist ut av skolen

Innføring av lærernorm var spådd å presse andre yrkesgrupper ut av skolen. Spådommen har så langt ikke slått til, ifølge en analyse Utdanningsforbundet har gjort.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Forrige skoleår var det 763 elever for hver arbeidstaker i yrkesgruppa «annet personell i elevretta arbeid». Det er miljøarbeidere, barnevernspedagoger, fysioterapeuter og andre. Det var en nedgang på 58 fra skoleåret før.

Dette viser at innføring av lærernorm ikke har ført til at andre yrkesgrupper er nedprioritert. Lærernormen var innført ved skolestart høsten 2018. Den pålegger skoleeier å ha en lærer for grupper med 15 elever på første til fjerde trinn og 20 elever på femte til tiende trinn.

Det er Utdanningsforbundets sekretariat som har sett på utviklinga av andre yrkesgrupper enn lærere fra 2011 og fram til skoleåret 2017/18. Talla er henta fra Grunnskolen Informasjonssystem.

Følges over tid

– Er ett skoleår nok til å vurdere hvordan skoleeier tilpasser seg lærernormen?

– Nei, sier seniorrådgiver i Utdanningsforbundet, Eirik Lund, som har utført arbeidet med å vurdere utviklinga.

– Arbeidstakere med anna utdanning enn lærerutdanning kan jo ikke sies opp på grunn av lærernormen. Så vi må følge denne utviklinga over flere år for å få et bedre inntrykk av hva som skjer og hvordan skoleeier tilpasser seg. Likevel er det viktig at vi ikke kan se at lærernormen ikke har ført til noen umiddelbar endring, sier Eirik Lund.

Går vi helt tilbake til 2011, var det 410 flere elever på hvert årsverk i gruppa anna personal med elevretta arbeid enn det var i 2018/19.

Svak utvikling

Eirik Lund har også sett på antallet elever pr års-

De som arbeida med elevretta arbeid i skolen med anna utdanning enn lærerutdanning, fikk i snitt færre elever å forholde seg til etter innføringa av lærernormen.

ILLFOTO PAAL SVENDSEN

verk for andre grupper i skolen som ikke er lærere. Her har utviklinga mot færre elever per årsverk vært mye svakere enn for dem som arbeider med det som kalles anna elevretta arbeid.

For skolebibliotekarene er antallet årsverk per elev økt med seks i denne tida. Det er i dag 2 662 elever for hvert årsverk i skolebibliotekene. For utdanningspolitiske rådgivere er elevtallet per ansatt gått ned med seks, til 506. For sosialpolitiske rådgivere er elevtallet gått ned med fem, til 369 per rådgiver.

Alle miljøterapeuter kan forsvinne fra Skien-skolene

Rådmannen i Skien foreslår å fjerne de 22 miljøterapeutene fra skolene i forslaget til neste års budsjett.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

I januar i år skrev Utdanningsnytt om Skien kommune hvor de har satset på miljøterapeuter ved alle sine skoler. Nå vil rådmannen fjerne dem alle fra neste års budsjett.

En miljøterapeut har minimum en bachelorgrad og er ofte en vernepleier, sosionom eller barnevernspedagog. Til sammen er det 22 miljøterapeuter ved de 19 skolene i Skien. En miljøterapeut koster om lag 115 000 kroner mer i året enn hva en assistent ville ha kostet, opplyser rådgiver Heidi Roheim i Skien kommune.

– De som jobber som miljøterapeuter, er ikke medlemmer hos oss, men er veldig viktige for våre medlemmer. Jobben miljøterapeutene gjør, er med på å lette byrden på læreren sånn at de får anledning til å gjøre mer av det de skal. Budsjettet er ikke vedtatt ennå, så jeg er spent på om de klarer å finne midler til å fortsette ordningen, sier Gro Juve, leder i Utdanningsforbundet Skien.

Et samlet rektorkorps hos alle skolene i Skien sier nei til å fjerne miljøterapeuter for å spare noen millioner i neste års budsjett, skriver Varden. Forslaget møter dessuten politisk motstand, blant annet fra Høyre.

Forslag om kutt i Trondheim

Rådmannen i Trondheim foreslår i sitt budsjettforslag å redusere brukene av andre yrkesgrupper i skolen. Neste år vil han kutte 1,7 millioner kroner på denne posten og øke kuttene jevnt de neste årene. I 2023 vil kuttene i forslaget ha økt til 8,4 millioner på denne posten.

● Statsbudsjettet 2020

Elevene takker Sanner:

– Vi har vunnet statsbudsjettet

Skolen er budsjettvinner, ifølge Elevorganisasjonen. Kunnskapsministeren er glad for skryt.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

– Vi er fornøyde. Dette er et godt budsjett for norsk skole, sier lederen i Elevorganisasjonen, Alida de Lange D'Agostino.

Forslaget til statsbudsjett 2020 er stramt. Mange er misfornøyd, men ikke alle:

– Det er forbedringspotensial, men skolen er helt klart årets vinner, mener D'Agostino.

Elevene har vært bekymret for skolekutt

– Våre søsterorganisasjoner i nabolandene opplever kutt på kutt. Hvert eneste år kuttet det i budsjettene til skole. Det er derfor en positiv overraskelse for oss å få gjennomslag og flere midler i dette budsjettet, sier D'Agostino.

Hun trekker fram flere poster Elevorganisasjonen er fornøyd med.

– Minstenormen for lærertetthet er finansiert som den skal. Det er satt av penger til nye læremidler, og det er penger til stipend på yrkesfag for at det skal bli gratis å bli fagarbeider. I tillegg får Elevorganisasjonen en liten økning i driftsstøtten, sier Alida de Lange D'Agostino.

I Stortingets vandrehall møter Elevorganisasjonens leder kunnskapsminister Jan Tore Sanner(H). Hun tar ham i hånda og takker for et godt budsjett:

– Vi har vunnet statsbudsjettet, men flere kamper står for tur, sier lederen av Elevorganisasjonen.

Tøffe prioriteringer

Sanner tar imot rosen med et smil.

– Det er veldig hyggelig at mange er fornøyd med satsingen på barnehage og skole, sier han.

Han innrømmer at det har vært diskusjoner innad i regjeringen.

– Prioriteringene er tøffere nå enn tidligere, men vi har likevel klart å få noen ekstramidler til skole og barnehage, sier Sanner.

– Penger til lærernormen

Sanner mener regjeringen har lagt inn nok penger

til å videreføre arbeid som allerede er startet opp i skole og barnehage. Blant annet lærernormen.

– Lærernormen er finansiert. Vi har klare forventninger om at kommunene og skolene nå oppfyller lærernormen, sier Sanner.

Også kunnskapsministeren er fornøyd med resultatet av regjeringens forslag til statsbudsjett.

– Jeg er godt fornøyd med at det blir brukt såpass mye penger på skole og barnehage, sier Sanner.

Leder for Elevorganisasjonen

skryter av statsbudsjettet:

– Det er hyggelig at elevene er fornøyde, sier kunnskapsminister Jan Tore Sanner (H).

FOTO KUNNSKAPSDEPARTEMENTET

Ap: – Et svakt kunnskapsbudsjett

Arbeiderpartiets utdanningspolitiske talsperson Torstein Tvedt Solberg er lite imponert over budsjettforslaget.

TEKST Harald F. Wollebæk | hw@utdanningsnytt.no

– Dette er et svakt kunnskapsbudsjett som ikke rekrutterer flere lærere, gir mindre penger til nok trygge voksne i barnehagen og ikke svarer på behovene i arbeidslivet om mer kompetanse, sier Torstein Tvedt Solberg i en pressemelding.

– De totale bevilgningene til barnehage reduseres. Det skyldes først og fremst at det kutter ekstrabevilgningene til bemanningsnormen med 160 millioner allerede før innføringsperioden er

over. De begrunner kuttet med at mange kommuner nå oppfyller bemanningsnormen, men kuttet vil i praksis bety at mange barnehager nå ikke lenger vil få tilskudd til personer de allerede har ansatt. Her har KrF i regjering tapt budsjettkampen om barnehagene, sier Tvedt Solberg.

Forslaget til statsbudsjett for 2020 var det første etter at Kristelig Folkeparti kom inn i Solberg-regjeringen, som dermed ble en flertallsregjering. Det betyr at det blir lettere for regjeringen å få gjennom budsjettforslaget uten større endringer når Stortinget skal behandle det i desember.

60 millioner til nyutdannede lærere

Over 2000 nyutdannede lærere vil få finansiert veiledningsordning i 2020. Pedagogstudentene er kjempefornøyde.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Regjeringen satser på at nyutdannede lærere skal få veiledning når de starter å jobbe. Med over 60 millioner kroner i statsbudsjettet vil over 2000 nyutdannede få en finansiert veiledningsordning i 2020.

– Vi har jobbet lenge for at veiledningsordningen må bli finansiert. Det er fantastisk at regjeringen prioriterer veiledning til nyutdannede lærere, sier leder av Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet, Frank Aleksander Bræin.

– Nyutdannede lærere er en viktig ressurs, og derfor forventer vi nå at dyktige arbeidsgivere tilbyr veiledning til sine nye lærere, sier Bræin.

Det skal settes av tid til at den nyutdannede og veilederen får gjennomført god veiledning.

– Viktig for å utvikle og beholde lærere

Over 2000 nyutdannede lærere, fordelt på 186 kommuner og 49 friskoler, skal nå få veiledning og en bedre overgang til yrket.

– Det er rom for lokale tilpasninger, men vi forventer at alle får en god veiledning, sier Bræin.

Det å gi nyutdannede en god veiledningsordning har vært en viktig sak for Pedagogstudentene.

– Vi vet at veiledning er veldig viktig både for å utvikle gode lærere, og ikke minst, beholde dem i yrket, sier Bræin.

– Læreryrket er sammensatt, og det er ikke alt vi kan lære i grunnutdanningene. Det store ansvaret, samarbeidet med foresatte, og ikke minst det å lede en klasse/barnegruppe, er eksempler på områder man lærer best når man selv står i yrket. Derfor er det flott at regjeringen satser på veiledning.

Foreløpig er det kun veiledningen til lærerne i grunnskolen som er finansiert.

– Vi har god tro på at regjeringen senere vil sørge for finansiering av veiledning til lærerne i barnehagen og videregående også, men dette er en god start, avslutter Bræin.

Les også debattinnleggene på side 44-45.

Regjeringen vil ha 250 millioner kroner til læremidler

● Fagfornyelsen er en av de største utgiftspostene på Kunnskapsdepartementets del av budsjettforslaget. Bare læremidler kommer til å koste 250 millioner.

Innføringen av fagfornyelsen i grunnskolen skal skje høsten 2020. Regjeringa vil blant annet gi kommunene 170 millioner til å dekke innkjøp av nye læremidler. 15 millioner kroner går til å utvikle læremiddel der det ikke er kommersielt grunnlag for utvikling og 15 millioner kroner går til digitale læremidler på samisk.

Ingen familier skal være nødt til å bruke mer enn seks prosent av inntekten sin på en heltidsplass i SFO, ifølge regjeringens forslag til statsbudsjett.

ILL. FOTO PAAL SVENDSEN

Billigere SFO for 14.000 barn

● I statsbudsjettet for 2020 forslår regjeringen å bruke om lag 80 millioner kroner på tiltak som skal gjøre det billigere for familier med lav inntekt og barn som har særskilte behov. Det settes et tak på foreldrebetalingen på skolefritidsordningen for elever på 1. og 2. trinn fra neste skoleår. Prisen per plass skal ikke være høyere enn 6 prosent av husstandens inntekt. Ingen familier skal være nødt til å bruke mer enn seks prosent av inntekten sin på en heltidsplass i SFO.

Forslaget fra regjeringen vil omfatte om lag 14.300 barn på 1. og 2. trinn, og det foreslås å bruke 58,2 millioner kroner på tiltaket i 2020. I tillegg foreslår regjeringen 21 millioner kroner til gratis SFO for elever på 5.–7. trinn med særskilte behov.

Torstein Tvedt Solberg (Ap). mener forslaget til statsbudsjett er svakt når det gjelder utdanningsdelen.

ARKIVFOTO HANS SKJONG

Leder av Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet, Frank Aleksander Bræin, er fornøyd med at regjeringen vil satse på nyutdannede lærere gjennom veilederordningen.

FOTO PEDAGOGSTUDENTENE

Aktuelt navn

Setter flyet på bakken

Frå hausten 2020 skal elevane hennar ikkje fly på turar til utlandet. Rektor er spent på korleis dei framtidige elevane vil ta det i mot.

TEKST Ylva Törnngren | yt@utdanningsnytt.no FOTO Nordfjord folkehøgskule

● Hildegunn Gjesdal Tennebo (43)

Kven
Rektor ved Nordfjord
folkehøgskule

Aktuell
Frå skuleåret
2020/2021 droppar
Nordfjord folkehøg-
skule flyreiser. Elevane
skal reise med buss,
tog eller båt.

Kjenner du til andre folkehøgskular som gjer dette?

Den einaste eg veit om, er Fosen folkehøgskule. Det vert likevel snakka mykje i heile folkehøgskulemiljøet no om at ein ønskjer å kutte ned på flyginga.

Kva synest elevane om at flyreiser blir ein saga blott?

Framlegget er godt mottatt blant elevane. Medvitet rundt slike spørsmål har vore stigande dei siste fem åra, særleg siste året med skolestreikane. Ungdom er likevel, som oss vaksne, delt: Dei ønskjer å gjere noko for å ta vare på klimaet, men dei vil jo òg gjerne oppleve verda.

Det blir spanande å sjå om det er mange nok som vil dette. Vi ser jo i søkeportalen til folkehøgskulane at linene med ekstra lange opphald i utlandet fort vert fullteikna.

Kva synest lærarane om at det blir slutt på flyreiser?

Blant lærarane har dette veldig god tilslutning. Dette ønskte staben at vi skulle gjere, og vi har jobba med det over fleire år. Men det er ikkje billegare ikkje å fly, for å seie det slik. Kostnadane endrar seg ikkje veldig mykje. Å køyre hundspann over norsk vidde eller padle norsk elv i kajakk med fullt utstyr og instruktør, kostar òg.

Kva for kjend person ville du hatt som lærar?

Thor Heyerdahl kunne gitt mange interessante timar i geografi, samfunnsfag og historie.

Kven ville du gitt straffelekse?

Eg har ikkje så stor tru på straffelekser.

Kva likar du best med deg sjølv?

Eg har ganske jamt, godt humør.

Du får halde ein undervisningstime for det norske folket. Kva handlar timen om?

Den handlar om at vi er ganske like. Vi ønskjer alle å bli elska og sett og er redde for ikkje å bli elska og sett.

Kva lag og foreiningar er du medlem av?

Norges Jeger- og Fiskerforbund, Kristen Idrettskontakt, Noregs Mållag, Utdanningsforbundet, Kristeleg Folkeparti, Normisjon og ei lokal idrettsforeining.

Kva er favorittboka di?

Det er jo litt å ta av, kan ein seie. Eg set stor pris på bøkene til den svenske forfattaren Magnus Malm.

Kva gjer du for å få utløp for frustrasjon?

Eg er ute i naturen og driv med aktivitet eller er stille. Og eg snakkar med folk som toler å ta imot litt trøkk.

Kven er din favoritt blant politikarar?

Den tidlegare amerikanske presidenten Barack Obama. Han har integritet og er eit flott menneskje.

Kva har du lagt ut på Fjesboka denne veka?

Eit gammalt minne frå lokalavisa Fjordenes Tidende om eit byggfirma som hadde blitt fråstelt leverpostei og majones.

Kva for tvangshandlingar har du?

Eg forsikrar meg om at det er kaffi i huset før eg legg meg.

Kva er ditt bidrag i kampen for å redde verda?

Her viser eg til dei første svara. I tillegg er det å bidra i eit miljø av unge menneske der undervisning i haldningar til livet står sentralt, mitt bidrag. Å vere medverkande i Normisjon, som yt eit viktig sosialt arbeid både lokalt og internasjonalt, betyr også mykje for meg.

«Vi ønskjer alle
å bli elska og sett
og er redde for ikkje å
bli elska og sett.»

SETTⁱⁱ

27.-28. november 2019
Norges Varemesse Lillestrøm

**Møteplassen for
moderne og innovativ
læring**

Årets temaer
Fagfornyelsen – tverrfaglig
og dybdelæring i fokus
Barnehagelærerrollen
og lekens betydning

SETTdate
Stedet for de gode
pedagogiske samtalerne,
lek og avslapping

**Over 85
utstillere**

**What is the role of
AI in education.**
Barbara Wasson

Samarbeidspartnere

Arrangører

Hovedsaken
SKOLEGÅRDER

Skolegårder får nytt liv

Nye anbefalinger for skolegårdene

Denne uken offentliggjør Helsedirektoratet og Utdanningsdirektoratet nye anbefalinger for både skoler og barnehager.

De gamle anbefalingene er fra 2003 og inneholdt en arealnorm som var følgende:

- 50 kvadratmeter uteareal per elev ved skoler med opptil 300 elever.
- For hver elev over 300 skulle det være et tillegg på 25 kvadratmeter per elev.

En fersk kunnskapsgjennomgang anbefaler nå å redusere dette til 30 kvadratmeter uteområde per elev. Helsedirektoratet og Utdanningsdirektoratet vil vise til denne gjennomgangen i sine nye anbefalinger.

Landskapsarkitekt Kine Marie Krogh Olesen med tegningene over det som skal bli den nye skolegården på Kannik skole.

Små skolegårder skaper hodebry i byene. I Stavanger jobber Kine Marie Krogh Olesen med å gjøre asfaltørkener til oaser.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

FOTO Marie von Krogh

De er som kameler i ørkenen, de spredte elevene som rusler over skolegården på Kannik skole i Stavanger. Lange skygger gjør plassen grå og svart.

– Her er det mye forbedringspotensial. Vi ønsker å skape en aktiv møteplass, sier Kine Marie Krogh Olesen, landskapsarkitekt i Park og vei i Stavanger kommune.

Hun skuer ut over asfaltsletta som er skolegården til en av Norges største ungdomsskoler.

– Nå er det så mørkt at mange opplever det utrygt å gå gjennom skolegården på kveldstid. Vi ønsker belysning og en rekke utbedringer, slik at den oppleves trygg for alle, sier Olesen.

– Investering i helse

Å lage gode skolegårder koster. Siden 2008 har Stavanger kommune brukt 93 millioner kroner på å ruste opp 31 av 40 skolegårder. De kommende årene ønsker de dessuten å satse 90 millioner kroner.

– Det er store investeringer. Men det handler om å investere i helse og gode oppvekstvilkår, sier Olesen.

Hun leder «Prosjekt skolegård» som startet opp for drøyt ti år siden.

– Hvert år sender vi en prioriteringsliste til politikerne. Etter at de har godkjent, lar vi landskapsarkitektene slå seg løs, sier Olesen og smiler.

Når en skolegård rustes opp, skjer det i nært samarbeid med skolene. Kommunen har også gjennomført en enkel undersøkelse blant elevrådene for å høre hva de synes om skolegårdene sine. Svarene herfra teller med, sammen med en faglig vurdering av hvor behovene er størst.

– Dialogen med skolen er førende for hva vi gjør. Vi kan ikke gi dem husker hvis de egentlig ønsker seg en fotballbane, sier Olesen.

2000 timer i skolegården

– Skolegårdene er barnas fristed og lekearena. De har stor betydning for fysisk aktivitet og motorisk utvikling, sier Kine Halvorsen Thorén.

Hun er professor ved Institutt for landskapsarkitektur ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet.

I løpet av årene i grunnskolen tilbringer barn rundt 2000 timer i skolegården, noe som utgjør over et årsverk for en arbeidstaker.

– Det er en stor del av livet i oppveksten, sier Thorén.

Hun står bak en omfattende kunnskapsgjennomgang i forbindelse med at det nå kommer nye anbefalinger om uteområdene i skoler og barnehager. Uteområdet er definert som alt det som er tilgjengelig for lek og opphold, minus parkeringsplasser og bygninger.

Hun peker på at gode uteområder på skolene er viktige for å utjevne sosiale ulikheter i helse, fordi man på skolen når alle barn. Dessuten er disse områdene viktige for nærmiljøet.

– Skolenes uteområder er viktige som grenseparker i nærmiljøet. Det er noe myndighetene ønsker og kommunene er veldig opptatt av. Blant annet fordi vi i dag må bruke arealene mer effektivt når byene fortettes, sier Thorén.

– Bør ha høyere ambisjoner

– Når nye skoler bygges, inneholder anbudene gjerne flotte arkitekttegninger, men så sprekker ofte budsjettene underveis. Kan det påvirke utearealene?

– Det har vært et evig hjertesukk blant landskapsarkitekter. Man bruker opp pengene på bygningene, og det blir ikke noe igjen til uteområdene. Det skjer nok dessverre altfor ofte, sier Thorén.

Hun tror det kan handle om manglende forståelse for hvor mye uteområdene betyr.

– Vi må forstå hvor viktig uteområdene er for fysisk aktivitet og barnas utvikling. Særlig når vi så til de grader har institusjonalisert barna våre. Da bør vi ha høyere ambisjoner, sier Thorén, som også tror flere og flere foreldre er opptatt av dette.

Hun har et håp om at uteområdene kan bli den nye inneklimatebatten.

– Debatten om inneliv i skolene fikk stor betydning og førte til positive endringer. Vi trenger noe tilsvarende for uteområdene, sier Thorén.

Plassmangel

Tilbake i Stavanger viser Kine Marie Krogh Olesen en video fra åpningen av en nyoppustet skolegård. En skokk elever henger utålmodig mot en snor som etter hvert klippes. Så stormer de inn og hiver seg over lekeapparatene i vill jubel.

– Det er jo en enorm gladsak å få lov til å jobbe med dette. Å kunne gi noe tilbake til elevene og

«Det handler om å investere i helse og gode oppvekstvilkår.»

Kine Marie Krogh Olesen, landskapsarkitekt i Park og vei i Stavanger kommune og leder for «Prosjekt skolegård»

Kampen skole i Stavanger har nettopp fått splittet ny skolegård. Skolen er en klassisk byskole med bygg i hesteskoform rundt en nokså liten skolegård.

lokalområdene, sier Olesen.

Som alle andre byer har imidlertid også Stavan-ger et problem de bare må forholde seg til.

– Vi har knapphet på arealer, men vi gjør det beste med det vi har, sier Olesen.

Hun viser til at enkelte skoler er hundre år gamle, hvor områdene rundt er villabebyggelse eller vernede områder.

– Da er den eksisterende skolegården den rammen du har. Vi må fylle den med så høy kvalitet som mulig. Alternativet er å legge ned og flytte hele skolen. Vi skulle ønske vi kunne utvide alle skolegårder, men det går ikke, sier Olesen.

Hun sier det handler om å få mest mulig lek og aktivitet for pengene på de områdene man har.

– Hva med uteområdene når det bygges nye skoler?

– Det er individuelt ut fra hvor de bygges, men også da kan det være små tomter. Da jobber vi med å finne gode løsninger, for eksempel gjennom samlokalisering med friområder og idrettsanlegg som skolen kan bruke. Vi skulle gjerne hatt naturlige lekeområder i terrenget på alle skoler, men det finnes ikke alltid på de aktuelle tomtene, sier Olesen.

Reduserer til 30 kvm

Fram til nå har anbefalingen vært 50 kvadratmeter uteområde per elev for de 300 første elevene, og deretter 25 kvadratmeter per elev. Dermed skulle en skole med 700 elever ha 25.000 kvadratmeter med uteområder, noe som kan være svært vanskelig i byområder.

– I vår rapport anbefaler vi nå 30 kvadratmeter per elev, sier professor Kine Halvorsen Thorén, som har gjort kunnskapsgjennomgangen i forbindelse med de nye anbefalingene.

Det betyr at Norge legger seg på samme nivå som Sverige. I Sverige ser man at skolegårdene blir mindre. De siste årene er skolegårdene der redusert med tre kvadratmeter per elev, ifølge Thorén.

I Norge er det gjort lignende undersøkelser for barnehager. Da finner man en tilsvarende utvikling.

– Det er et varsel vi bør ta alvorlig, sier Thorén.

Anbefalingen om 30 kvadratmeter vil gjelde nye skoleanlegg. Den er også foreslått redusert for store skoler og hvis skolen ligger i tett bybebyggelse.

– I etablerte skoleanlegg og særlig gamle byskoler er det vanskelig å tilfredsstille slike anbefalinger. Da er det viktig med kompensierende tiltak, for eksempel å se på hva som kan brukes i nærområdet, sier Thorén.

Å forhindre det verste

Det finnes lite forskning på bruk av arealnormer for å sikre skolene gode uteområder.

– Men vi har sett fra egen forskning at normer for uteområder ved nybygg av boliger har betyd-

ning for boligkvalitet. Vi fant at normene hindret det verste, men de sikret ikke det beste, sier Thorén.

I prosjektet i forbindelse med de nye anbefalingene inngikk også nærmere studier av fem kommuner: Oslo, Kristiansand, Trondheim, Tromsø og Vågsøy. Erfaringene tyder på at dersom arealene er under 20 kvadratmeter uteområde per elev, skaper det vansker. Blant annet gir det utfordringer med å etablere og bevare livskraftig vegetasjon.

– Et sted mellom 20 og 25 kvadratmeter per barn begynner å gi anstendige forhold. I Sverige har man gjort lignende erfaringer, sier Thorén.

Hun påpeker at for å få til gode uteområder krever det forankring i hele det kommunale planhierarkiet.

– Kommunen bør sørge for vedtak med areal-, innholds- og funksjonsbeskrivelser på detaljnivå. Planene for skoleanlegg ser ut til å inneholde krav til innearealene helt ned på bottenkottnivå, mens for uteområdene er det ikke sånn. Det er tankevekkende når vi vet hvor viktige de er, sier Thorén.

På Eiganes skole strekker skolegården seg rundt hele skolebygget med forskjellige soner. De har også store idrettsanlegg med ekstra boltreplass rett ved siden av. Elevene Live og Marius sier de er mye mer glad i skolegården etter ombyggingen.

Hva fungerer?

Følgende har positiv betydning i skolegårdene:

- Naturområder fremmer variert bruk og lek og beskytter mot uønsket UV-stråling. Naturområder bidrar dessuten til økt fysisk aktivitetsnivå og kan muligens bedre kognitive ferdigheter.
- God tilgang til fysiske elementer, som for eksempel lekeapparater, bidrar til økt bruk av uteområdene. Det samme gjelder variasjon i underlag og terreng. Dette bidrar til mer fysisk aktivitet.
- Variasjon i utforming, mange og små nisjer framfor noen få store arealer (blant annet ved å redusere størrelsen på ballarealene) og naturområder kan bidra til at elevene gjør varierte aktiviteter, og redusere inaktivitet.

Kilde: Kunnskapsgjennomgang gjort av professor Kine Halvorsen Thorén.

Mindre asfalt, mer natur

Skolegårder med natur og variert terreng bidrar til mer aktivitet.

– **Den klassiske skolegården** var asfalt, gjerne med noen aktivitetssoner malt på asfalten. Det var tilnærmet vedlikeholdsfritt. I dag er variasjonen i underlag og aktiviteter langt mer fremtredende, sier Espen Storstrand fra Norconsult.

Han er rådgiver i Utdanningsdirektoratets egen rådgivningstjeneste for fysisk læringsmiljø.

Unngå mobbesoner

Han mener man i dag planlegger med mer gjennomtenkt helhet, for eksempel gjennom sone-tenkning. Som at soner for ballspill ikke bør ligge helt opptil skolebygget, at man har tryggere soner for fartsfylte aktiviteter og at de yngste elevene skal ha områdene nærmest skolebygget.

Mange utbyggere er også blitt mer opptatt av å beholde natur med kupert terreng og vegetasjon. I tillegg trekker Storstrand fram bevissthet om mobbesoner.

– Dersom det er lekeapparater med tette vegger, er det vanskelig å se hva som skjer på baksiden. Kriker og kroker kan fungere som skjulesteder. Da er det vanskeligere for voksne å følge med. Slike mobbesoner vil vi helst unngå, sier Storstrand.

I bruk etter skoletid

Espen Storstrand peker også på at utendørs læringsarenaer, som utescener og lignende, er en trend. Kommunene ønsker gjerne at skolene tas mer i bruk utenom skoletid som et nærmiljøsentert.

– Når anlegg er i bruk, skjer det mindre hærverk. Det er også gunstig i et folkehelseperspektiv at ballbinger og lekeapparater blir brukt utover skoletiden, sier Storstrand.

– *I flere år har skoleeierne hatt anbefalinger fra myndighetene å rette seg etter, men har det noen konsekvenser å ha for dårlige uteområder?*

– Hva som regnes som gode eller dårlige uteområder, er det i stor grad kommunene selv som tar stilling til. Men vi har en godkjenningsordning gjennom miljørettet helsevern, sier Storstrand.

Miljørettet helsevern er kommunens egen tilsynsordning for faktorer som kan virke negativt inn på kommunens innbyggere, herunder utemiljøet på skoler.

– Enkelte skoler har gjennom slike tilsyn fått påpekt at uteområdet er for lite. Man stenger ikke skolen av den grunn, men må gjøre noe med det, sier Storstrand.

Han viser også til at skoleeier er pålagt å gjennomføre internkontroll av lekeapparater og utstyr for å påse at de følger sikkerhetsbestemmelsene.

Stella Christ Crawford tester trampolinen med Malin Rødder Bjørnøy i forgrunnen. For bare noen dager siden fikk de en helt ny og fargerik skolegård.

Fra grått til **gult**

**Kampen skole,
Stavanger.
Ny skolegård
i 2019**

De ønsket seg farger og mest mulig aktivitet.

– **Trampolinen!** sier Stella Christ Crawford (11) når hun blir spurt om hva som er det beste med skolegården.

Nestlederen i elevrådet er storfornøyd med alt det nye som kom på plass for bare få dager siden. Etter drøyt ti ukers arbeid på Kampen skole i Stavanger ser uteområdet helt annerledes ut.

– Skolegården er viktig, for den påvirker hele skoledagen. Da gleder man seg til friminuttene, sier Malin Rødder Bjørnøy (12), som leder elevrådet på barneskolen som ligger midt i byen.

Bak dem lyser det i gult og oransje. Elever henger som sirkusartister i det store klatrestativet.

- *Hvordan var skolegården før?*
- Kjedelig, sier Stella.
- Det var ikke så mye å gjøre her, sier Malin.
- *Bruker dere skolegården også utenom skoletid?*
- Ja, vi er her og leker, sier Malin.

Behov og ønsker

Landskapsarkitekt Hege Tjøflåt Borsheim tegnet den nye skolegården til Kampen skole.

– Det første vi ser etter, er hva som er i skolegården fra før. Deretter har vi møte med skolen for å avklare hva elever og ansatte ønsker seg og har behov for, sier Borsheim.

Ønskene handlet om å få mest mulig aktivitet, inndeling i soner og å få inn farger for å live opp det som var mye grå asfalt.

Bedre miljø

Rektor Anne Kirsti Drivdal Grytten er glad for at skolen og elevene har fått være med å bestemme hele veien og synes prosessen har vært god.

– Skolegården var slitt, og det var stort behov for fornying. Elevene har fått flere lekeapparater og aktiviteter de kan gjøre, sier hun.

Hun tror skolegården er blitt mer attraktiv for barna i bydelen også utenom skoletid.

– Nå har elevene noe å gjøre i friminuttene. Da får vi et bedre miljø, hvor elevene trives bedre. De gleder seg til å gå ut. Det er også veldig bra for skolefritidsordningen, hvor de ser at det har blitt mye mer lek i utetiden, sier Grytten.

En ting er det imidlertid verre å få gjort noe med på en trang byskole.

– Vi har en litt liten skolegård med tanke på hvor mange elever vi har, sier Grytten.

Elevene Stella og Malin synes imidlertid størrelsen er grei nok.

– Den er perfekt. Stor nok for oss i alle fall, sier Malin.

Kannik skole,
Stavanger.
Skolegården
skal pusses opp

«Nitrist – mørkt – deprimerende»

Her tør ikke elevene være når det er mørkt.

– Det er skummelt her om kveldene, sier elevrådsleder Mona Lill Angell-Olsen og skuer ut over et flatt asfaltteppe på Kannik skole i Stavanger.

– Nå ser det ut som en parkeringsplass. Folk tør ikke å gå gjennom denne skolegården etter at det er blitt mørkt.

Hun får bekreftende nikk fra de andre elevene

i gruppa ved det som er en av Norges største ungdomsskoler. Det er satt ut noen plantekasser som spredte plastre langs veggen, «For å gi noe grønt» som det blir sagt, men dommen er nådeløs. Da kommunen spurte elevene om å rangere skolegården sin, fikk den bunnskår.

«Nitrist – mørkt – deprimerende!» var den knusende tilbakemeldingen. Nå skal asfalten røskes opp. Inn skal det komme forskjellige underlag, med voller, apparater og sittegrupper. Egen utescene. Sandvolleyballbane og trampoline.

Elevene har fått være med på å bestemme gjennom et omfattende forarbeid. Men ingen av elevene i dagens elevråd får nytte godt av den kommende skolegården. Da har det sluttet på Kannik skole.

– Vi hjelper de som kommer etter oss, sier Angell-Olsen.

Elevklynger

Elevene ønsker seg sitteplasser, aktivitetstilbud, farger, lys og ikke minst tak.

Håndballmål, basketkurv og hard asfalt. Ungdommene ved Kannik skole har jobbet for at fremtidens elever skal få helt andre uteområder enn de selv har måttet leve med.

nde»

– Når det regner, samler halve skolen seg under det ene lille taket vi har. Vi er en av Norges største ungdomsskoler. Denne skolegården er egentlig ikke stor nok for 600 elever, sier elevrådsleder Angell-Olsen.

Hun sier det var en stor overgang da hun gikk fra en morsom skolegård på barneskolen til asfaltgården på ungdomsskolen.

– Vi lekte jo fortsatt mye da vi gikk i 7. klasse. Men så var det plutselig ingenting å gjøre, sier Angell Olsen.

Vilde Røiseland Molstad (14) sier elevene kan spille stikkball i gymsalen i friminuttene.

– Og der er det alltid fullt. Det viser at elevene ønsker å være i aktivitet, sier Molstad.

Fakkeltog

– Skolegården er like viktig på ungdomsskolen som på barneskolen, sier rektor Finn Lea.

Han drømmer om en skolegård som kan brukes av beboerne i hele bydelen utenom skoletiden.

– Nå brukes den som parkeringsplass etter

kløkken fem, sier Lea.

Rektoren sier foreldrene har vært veldig engasjerte og jobbet lenge for en oppgradering.

– Vi har hatt fakkeltog i skolegården, og folk har møtt opp i bystyremøter, sier han.

Han skulle også ønske seg en større skolegård, noe som er verre å få gjort noe med på en byskole med vernede områder rundt.

– Nå står elevene i klynger ute i friminuttene. Da er det vanskelig å ha kontroll over hva som foregår for lærerne som er ute i inspeksjon, sier Lea.

**Eiganes skole,
Stavanger.
Ny skole og
skolegård i 2016**

Marius Knutsen og Live Sandve Langeland klarer ikke å komme på noe de savner i skolegården. De trekker fram variasjon og størrelse som viktig for at de trives i uteområdene som ligger rundt hele skolen.

«Vi har det **beste** av det meste»

Denne skolegården
blir brukt både
dag og kveld.

– **Jeg er mye mer glad i skolegården nå.** Jeg savner ikke noe fra den forrige skolegården, sier Marius Knutsen (11).

Han sitter i elevrådet ved Eiganes skole, en barneskole i Stavanger med rundt 500 elever. I 2016 fikk de en helt ny skole og skolegård.

– Det er veldig stor forskjell. Nå har vi massevis av lekeapparater, og det er noe for alle aldre, sier Marius.

– Beste av det meste

Live Sandve Langeland (11) er også i Elevrådet, og begge to er glade for at det er stor variasjon i den nye skolegården.

– Vi møtes ofte i skolegården også utenom skoletiden, sier Vilde.

– *Hva synes dere om størrelsen på skolegården?*

– Den er veldig stor. Før hadde vi ikke mye plass. Her har vi alt vi trenger. Vi har det beste av det meste, sier Marius.

Tøff overgang

Rektor Colin Pritchard-Davies er også storfornøyd.

– Hvis elevene trives ute og er aktive, er det bra for både det sosiale og det faglige. Skolegården er veldig viktig, også for tiden de er i skolefritidsordningen, sier Pritchard-Davies.

Han sier skolen tidligere hadde en klassisk skolegård med mye asfalt og lite å gjøre.

– Og det var to års overgangsperiode da den nye skolen ble bygget. Da hadde vi minimalt med uteområde, og det merket vi godt. Da blir det mer konflikter, sier han.

Nå er parkeringsplasser blitt lekeplass, skolegården har forskjellige soner for store og små, og tilleggende fotballbaner og basketballbane. Pritchard-Davies sier skolegården også blir mye brukt i helgene av familier som møtes der.

– Det er også en kjent sak at om budsjettet sprekker ved bygging av en ny skole, er det uteområdene som får lide. Men her fikk vi alt som var planlagt. Og faktisk litt mer, sier rektoren og smiler fornøyd.

«Vi undertrykker guttenes menneskelighet. Vi definerer maskulinitet veldig snevert. Maskulinitet er et lite, kaldt bur, og vi plasserer guttene inni dette buret.»

Chimamanda Ngozi Adichie (1977–), nigeriansk forfatter

FNs bærekraftsmål

To minutters gange til kortreiste varer

Slottsfjellet videregående steinerskole handler kortreist, økologisk og emballasjefritt i en butikk to minutter fra skolen.

FOTO PETER FISKESTRAND, WIKIMEDIA COMMONS

Slottsfjellet videregående steinerskole er én av 26 Unesco-skoler i Norge. Skolen arbeider med å følge opp flere av FNs bærekraftsmål.

Nå er skolen blitt medlem hos den lokale Tønsberg-butikken «Bare Vare». Dette innebærer at alt av såpe, oppvaskmiddel og kaffe kjøpes emballasjefritt fra butikken. «Bare Vare» er den mest kortreise butikken for skolen, den ligger i to minutters gangavstand. Elever og lærere er stolte av sammen å støtte en bærekraftig dagligvarebutikk med vekt på økologiske varer, lokalt.

Av Marianne Store, faglærer ved Slottsfjellet videregående steinerskole, Tønsberg

Yrkesfag

60-årsjubilant har lært opp over 200 frisører

Over 80 ansatte jubilerer hos 60-årsjubilanten Josefsson frisør.

FOTO SIMEN FALCK

– Mest stolt er jeg over at vi har hjulpet fram så mange nye, flinke frisører. Jeg anslår at vi har hatt mellom 200 og 250 lærlinger innom kjeden. I tillegg drev vi en tid frisørskole, sier daglig leder i Josefsson frisør, Nina Josefsson Boldt, i en pressemelding.

Det begynte i et lite lokale i Drammen. Frisør Kjell Josefsson overnattet på bakrommet mellom slagene. 60 år senere er Josefsson frisør den familiedrevne frisørkjeden som har holdt det gående lengst i Norge, ifølge pressemeldingen. I dag har selskapet seks frisørsalonger og 80 ansatte, og 60-års-jubileet markeres med en stor fest i høst.

Høyere utdanning

Én av tre bruker ikke studieplassen sin

Nesten en tredel av de som tas opp til høyere utdanning i Norge, lar være å bruke studieplassen sin viser den ferske OECD-rapporten «Education at a Glance 2019».

I Norge takker 29 prosent av søkerne nei eller møter ikke opp til studiene de har fått plass ved. I Sverige gjelder dette bare 6 prosent av søkerne og 2 prosent i Finland.

– Når nesten hver tredje søker ikke bruker studieplassen sin, må universitetene og høyskolene gi tilbud til langt flere enn de har plass til. Dette kan bidra til større usikkerhet, både for institusjonene og for søkere på venteliste. Vi må se nærmere på hva som ligger bak disse tallene, sier forsknings- og høyere utdanningsminister Iselin Nybø (V) i en pressemelding fra Kunnskapsdepartementet.

Dikt

FOTO ANALOGICUS/PIXABAY

Jakttid

Blåsvarte, blaute
ospeblad
oppetter gutua.
Heggen står ribbet,
bekken er stor.

Ei splintra høggran
over tømmervegen,
tatt av stormkast
i oktobernatta.

Vinden løyer –
dagen kommer
med lette skyer,
jaktlag på post.

Barskogen tung,
bjørka med gull.

Losen har gått,
kvota snart full.

Steinar Bråten

● Jordan

Lærarar jublar over historisk avtale

Undervisninga er i gong att ved ein av dei offentlege skulane i Jordans hovudstad Amman etter den månads-lange lærarstreiken

FOTO MOHAMMAD HAMED/REUTERS/NTB SCANPIX

Lærarane i Jordan får lønsauke på opp til 70 prosent etter ein månad med streik.

TEKST Harald Wollebæk | hw@utdanningsnytt.no

Nestleiar Nasser al-Nawasrah i den jordan-ske lærarorganisasjonen kallar avtalen med styresmaktene for historisk. Lærarane vil få lønstillegg på mellom 35 og 70 prosent, melder det arabiske nyhedenettverket al-Jazeera, som opplyser at snittløna for jordanske lærarar er rundt 450 dinarar i månaden. Det svarar til om lag 6300 kroner i månaden.

Lærarstreiken var den lengste streiken i blant offentlig tilsette i Jordan nokon gong. Rundt

1,5 millionar elevar fekk ikkje undervisning. Streiken starta etter at styresmaktene nytta tåregass for å jage bort tusenvis av lærarar som hadde samla seg i nærleiken av regjeringsskator for å krevje meir løn. Lærarane meiner dei har hamna etter lønsmessig andre tilsette i offentlege statsorgan. Ifølgje al-Jazeera gav styresmaktene etter for å unngå at streiken utvikla seg til ei større politisk krise i form av masseprotestar mot brotne lovnader om økonomisk vekst.

Jordan er mellom landa i verda som nyttar mest pengar på offentlig sektor i høve til brutto nasjonalproduktet. Det internasjonale pengefondet IMF har kravd kutt i budsjetta for å få ned statsgjelda til det arabiske kongedømmet, som er på rundt 40 milliardar dollar, tilsvarande 380 milliardar kroner.

● Estland

Unge lærarar flyktar frå skulen

Halvparten av estiske lærarar sluttar i yrket innan fem år er gått. Kranglete foreldre og manglande støtte på jobben er viktige årsaker, skriv nettavisa Postimees.

«Morsmjølka har ikkje tørka på leppene dine enno. Kva er det du i det heile tatt veit?». Det er ein av kommentarane ein 30-årig lærar med to års erfaring har fått frå foreldra til elevane hennar.

– Eg ønskjer å gjere slik at elevane har det godt på skulen. Men eg kan ikkje gjere jobben min godt dersom eg kvar dag må kjekle med foreldra, seier læraren til avisa Postimees.

Avisa siterer dessutan læraren Evelin Salu, som i samband med ei magisteroppgåve har snakka med lærarar om kvifor dei slutta i yrket. På fyrsteplass kjem foreldre som klandrar læraren.

– Dersom ein elev får ein dårleg karakter, er det ikkje eleven som er lat, men læraren som er dårleg. Det er ei kjensle av at det er foreldra som får karakteren. Eleven skjønar kvifor karakteren vart slik. Det gjer ikkje foreldra og fyk i strupen på læraren, seier Evelin Salu til avisa.

Lite støtte på jobben

Professor i utdanningspolitikk og leing ved Universitetet i Tallinn, Eve Eisenschmidt, meiner lærarar får altfor lite støtte på arbeidsplassen dei første åra, og at det er ei utbreidd oppfatting at ferske lærarar først skal vise kva dei er gode for.

– Den delen av normal organisasjonskultur og vanleg oppfatning som seier at ein skal støtte nye kollegaer, er ikkje altfor utbreidd i skulane. Lærarar skal ikkje verte objekt for åtak, seier ho til Postimees.

– Lærarar skal ikkje verte objekt for åtak, seier Eve Eisenschmidt, professor ved Universitetet i Tallinn.

FOTO TALLINNA ÜLIKOL

Stigeråsen skole i Skien:

Et skoleeksempel på ink

Stigeråsen skole i Skien forbereder seg til besøk av og pris fra dronning Sonja. Sju års systematisk arbeid med tilhørighet og inkludering har gitt oppsiktsvekkende resultater.

TEKST Kirsti Hovland

FOTO Joakim S. Enger

– Jeg tror og håper Stigeråsen kan inspirere og motivere andre skoler som har utfordringer med sosial ulikhet. Både ved å vise frem et systematisk og helhetlig arbeid for inkludering og likeverd, men ikke minst ved sitt konkrete arbeid i en hverdag der engasjement, glede og trivsel preger både ansatte og elever, sier Inga Bolstad. Hun er juryleder for Dronning Sonjas skolepris.

Rektor Kim Aas tar gjerne på seg inspeksjonsvesten og får et inntrykk av hva som skjer i skolegården. – Vi er opptatt av at alle skal føle at her hører du til, her er vi glad for å se deg, og her kan vi hjelpe deg. Får man en slik erfaring her i livet, vil ønsket om å lære og høre til komme av seg selv, sier Aas.

Inkludering og læring

Rett før høstferien fikk Stigeråsen skole i Skien, en 1.-7.-skole, vite at de har vunnet årets pris, i konkurranse med 15 andre skoler. 2. desember skal skolen med sine 300 elever og rundt 40 nasjoner motta premien, som er 250.000 kroner og et kunstverk.

I dag, en regnfull høstdag, er elever og rektor mentalt i ferd med å forberede talene sine. De er takknemlige for prisen, det er sikkert. Det skal dronningen få høre. Likevel presiserer Jørgen Bertin Bjerkøen Lindberg (12), som er leder for elevrådet: – Vi ble veldig glade da vi fikk høre om prisen, men også fordi vi fortjente den!

Nestleder Maram Alayoubi (12) er helt enig:

– Dette har skolen jobbet hardt for. Derfor ble vi så glade!

Inkludering og tilhørighet

Stigeråsen skole ligger i Gulset bydel i Skien kommune. Skolen har en betydelig utfordring med barnefattigdom og sosial ulikhet. For ti år siden tok daværende rektor grep. For fire år siden tok Kim Aas over som skoleleder.

– Jeg tok over etter en rektor som hadde iverksatt en prosess for å bedre elevenes faglige og sosiale læringsutbytte. Utgangspunktet var at elevene ikke presterte særlig godt faglig og at elevenes trivsel heller ikke var god nok, forteller Aas.

– De siste tre årene har vi ønsket å dra den positive utviklingen enda lenger. Vi er en skole med en høyere andel barn i lavinntektsfamilier og med minoritetsspråklig bakgrunn. Dette gjør at inkludering og tilhørighet er ekstra viktig her. Vi har flere sårbare barn. Derfor har vi satt et ekstra fokus på det å være «mer enn en skole» og tenke utenfor boksen, slik at vi enda bedre kan legge til rette for inkludering av alle.

– Hva er det aller viktigste arbeidet dere har gjort og som har ledet til denne prisen?

– Vi har snakket mye om hvordan vi voksne har et ansvar for å vise elevene at de er ønsket her. Det motsatte av å oppleve at du ikke hører til eller passer inn, er at lærerne blir glade for å se deg og vil hjelpe deg. Da kan motstand endre seg til lyst til å lære. En veldig sterk drivkraft hos oss alle er jo lysten til å høre til. Dessuten hadde vi ikke klart dette uten det gode samarbeidet vi har med aktører fra kommuner og frivilligheten, påpeker Aas.

Mer enn en skole

Gratis fritidsaktiviteter er en viktig brikke i utviklingen av skolen slik den er i dag, i tråd med slag-

– **Det beste** med Stigeråsen skole er at man aldri føler seg utestengt. Her bryr man seg ikke om hvor man er fra, men hvordan man er, sier Maram Alayoubi, nestleder i Elevrådet

ordet om å være mer enn en skole.

Tidligere hadde skolen mange elever som ikke deltok i noen form for fritidsaktiviteter. Nå opplever de at de har tillit blant foreldrene og at terskelen er lav for å delta på aktivitetene de setter i gang.

– Vi treffer derfor mye mer målrettet enn de andre offentlige instanser gjør på dette området. Elever vi tidligere var bekymret for, deltar nå i en fritidsaktivitet, forteller Aas.

– I tillegg tenker vi at de opplever å bli sett, og gjennom aktivitetene får de tilhørighet til skolen og føler seg inkludert. Vi er genuint opptatt av at alle skal med. Vårt mål er at alle elevene her skal komme seg gjennom videregående skole.

– Hvor i prosessen er dere med tanke på å skape denne endringen?

– Vi er enda tettere på hver enkelt elev. Det gjør en formidabel jobb av de ansatte med å møte og forstå de ulike elevenes behov. Dette kommer til uttrykk på flere måter. Vi får flere tilbakemeldinger via ulike kartlegginger om at vi er på rett vei. Elevene trives på skolen, færre har behov for spesialundervisning og elevene får et godt faglig læringsutbytte, sier Aas.

– Og hva med de foresatte?

– Vi er mer aktivt inne og hjelper familier enn før. Vi har foresatte som strever på flere måter, som ikke vet hva de skal gjøre, eller har krefter til å gjennomføre ting. Vi har hjulpet foresatte med henvendelser til offentlige hjelpeinstanser som barnevernet og Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk. I tillegg er vi tett på familier som for-

– **Andre skoler** bør lære av lærerne her som får med seg hva som skjer i friminuttene og tar tak i det som skjer, sier elevrådsformann Jørgen Bertin Bjerkøen Lindberg.

en kortere eller lengre periode strever på en eller flere måter. Hvert år kan foresatte som opplever dette via enkle metoder melde inn til skolens miljøterapeut at de gjerne tar imot hjelp med å få til positive opplevelser for barna og/eller familien. Dette kan variere fra kino til ferieuke, sier Aas.

Bomberom ble bursdagsrom

Leder for foreldrenes arbeidsutvalg (FAU), Lill Anna-Maria Rosin, kan ikke få fullrost skolen nok. Hun skryter av de ansatte, lærerne, rektoren og vaktmesteren som åpner opp for at den urolige eleven kan bistå ham med oppgaver som gir mestring og stolthet. I tillegg trekker hun frem bomberommet som nå er blitt et bursdagsrom:

– Elevene som ikke har invitert til bursdag før, kan nå ha selskapet i bursdagsrommet. Det er gratis, har plass for alle, er på skolen og dermed lett tilgjengelig, forteller hun.

– Men det viktigste skolen gjør, ligger naturligvis i hvordan de voksne møter alle barna hver dag. Hvordan lærerne oppmuntrer til læring, kjenner elevenes forutsetninger og erkjenner verdien av tilhørighet.

«Det gjøres en formidabel jobb av de ansatte med å møte og forstå de ulike elevenes behov.»

Kim Aas, rektor

Tønsberg

skal ansette flere i barnehagene

Det nye politiske flertallet i Tønsberg vil at bemanningsnormen skal oppfylles i hele barnehagens åpningstid. I Knapløkka barnehage er det størst behov for flere ansatte på småbarnsavdelingen.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

– **Vi er** strålende fornøyd med at politikerne sier at de skal innføre full bemanning hele dagen, sier Marie Bru, styrer i Knapløkka barnehage i Tønsberg.

Der har Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti blitt enige om en politisk plattform, hvor de blant annet skriver at bemanningsnormen skal gjelde hele dagen.

Tilsvarende skjer også andre steder i landet. Både i Stavanger og i Drammen (se egen sak) lover valgvinnerne flere ansatte i barnehagene.

Bru og hennes kollega Margaret Johansen råder imidlertid politikerne i Tønsberg til å kartlegge hvilke behov barnehagen har.

– Det er størst behov for flere på slutten av dagen, sier Bru.

– At det skal være tre på jobb klokka 07:15, vil i mange tilfeller være feil utnyttelse av personalet, mener Johansen.

Størst behov på småbarnsavdelingene

Knapløkka barnehage ligger midt i Tønsberg sentrum, med store friområder og så skjermet at en knapt hører bytrafikken og toget som ruller forbi rett i nærheten. Barnehagen har ni avdelinger, fordelt på fire bygninger. Til sammen har styrerne ansvaret for 32 ansatte og om lag 120 barn. Åpningstiden er fra 07:15 til 16:30.

– I dag strekker personalet seg ofte hvis de ser at det er mange barn, og de justerer arbeidstiden sin deretter. Men det forskyver jo bare problemet. Står de en ekstra halvtime på jobb, må de jo få fri senere, sier Bru.

Hennes styrerkollega mener også de har størst behov for flere ansatte på småbarnsavdelingene.

– Det er det vi ønsker oss i første omgang. De minste barna trenger flere kjente ansikter. Vi vet fra all forskning at tilknytning er veldig viktig for de små, sier Johansen.

Ubunden tid

Leder av kontaktforum for barnehage i Utdanningsforbundet, Ingvild Aga, sier at grunnbemanningen i barnehagene er veldig viktig, men at skal en ha gode tilbud, må en satse på barnehagelærerne.

– Diskusjon om at flere barnehagelærere fører til at de må ha sine timer til planlegging, har vi hatt. Vi vet at mange barnehagelærere jobber hjemme i fritiden for å få tid til å planlegge gode opplegg, som kommer barna til gode. Sånn vil vi ikke ha det. Hvis arbeidsgiver organiserer bedre, og en har høy nok bemanning, skal det være tid til for- og etterarbeid i arbeidstiden, sier Ingvild Aga.

Alle barnehagelærere skal ha fire timer ubunden tid til planlegging i uka.

– Jeg skulle gjerne ha sett at de hadde enda mer tid til planlegging. Det er til barnas beste. Hadde vi hatt bemanningsnorm hele dagen, hadde dette latt seg ordne. Det er veldig bra at noen kommuner nå satser på å øke bemanningen, sier Aga.

Ville helst hatt flere fagarbeidere

De to styrerne ville ha ansatt flere fagarbeidere dersom de kunne.

– Det er det vi har mest behov for nå. Vi hadde jo satt pris på flere pedagoger også, men har i dag høy pedagogtetthet, så i første omgang ville vi ha sett etter flere fagarbeidere. Men det er jo her hos oss. Jeg håper jo at politikerne kartlegger beho-

Bemanning i barnehage

Stortinget vedtok i fjor en ny bemanningsnorm og en skjerping av pedagognormen.

Bemanningsnormen stiller krav om minimum én ansatt per tre barn under tre år og én ansatt per seks barn over tre år.

Skjerpet pedagognorm innebærer minst én pedagogisk leder per sju barn under tre år og minst én pedagogisk leder per 14 barn over tre år.

Barnehagene måtte innfri ny bemanningsnorm innen 1. august 2019, og pedagognorm innen 1. august 2018.

Kravet om færre ansatte per barn i barnehagen har skapt engasjement over hele landet. Etter valget har valgvinnerne i flere kommuner lovet å øke bemanningen

ILL FOTO MAJA LJUNGBERG BJÅLAND

Behovet for flere ansatte er størst mot slutten av dagen, mener barnehagestyrerne Marie Bru (til venstre) og Margaret Johansen.

FOTO KARI OLIV VEDVIK

vene i alle kommunens barnehager, sier Bru.

Knapløkka har vært barnehage i 52 år og består av flere bygninger.

– Det at vi er spredt på flere hus, gjør også noe med hvordan vi må være bemannet. Her må det jo være ansatte i alle hus. I en basebarnehage kan de ha helt andre behov enn hva vi har. Der kan de for eksempel ha felles frokost for flere grupper og større fleksibilitet på andre tidspunkt enn hva vi har her. Det er viktig at de hører med oss som jobber i barnehagene før de bestemmer seg, sier Johansen.

Vet ikke når

Nyvalgt ordfører i Tønsberg er Anne Rygh Pedersen (Ap).

– Når planlegger dere å få oppbemanningen på plass?

«Vi er glad for at de prioriterer kommunens yngste innbyggere»

Marie Bru, barnehagestyrer

– Det er det for tidlig å si noe om, men dess raskere jo bedre, sier Pedersen.

– Hvor mye vil det koste ekstra?

– Det har vi heller ikke sett på ennå. Vi får se når vi setter oss ned med budsjettet. Da vet vi forhåpentlig mer, sier Pedersen.

Spent på tidspunktet

Under valgkampen lovet de fleste partiene i Tønsberg å satse på bemanning i barnehagen.

– Vi tar politikerne på alvor og er spent på når de kan sette i gang med oppbemanningen av barnehagene. Det kommer jo til å koste noe å ansette flere, så vi er glad for at de prioriterer kommunens yngste innbyggere. Alle er jo klar over at penger skal tas fra et sted, så vi er jo spent på hvor de skal spare også, sier Bru.

Også Foreldreutvalget for barnehager (FUB) i Tønsberg håper bemanningsnorm hele barnehagens åpningstid blir igangsatt raskt.

– Vi er svært glade for at den nye koalisjonen sier at bemanningsnorm hele dagen nå skal på plass. Vi har jobbet i mange år for økt bemanning, og dette viser jo at det nytter å kjempe. På vegne av cirka 2800 barnehagebarn og deres foresatte i nye Tønsberg er vi svært forventningsfulle og ønsker

samtidig å rose koalisjonen for å ha tatt oss og de ansatte på alvor. Nå håper vi på rask iverksetting, sier FUB-leder i Tønsberg, Christina Grefsrud-Halvorsen.

Vil presse på

Utdanningsforbundet Tønsbergs leder Tove Helene Pedersen har økt bemanning i barnehagen som prioritert sak.

– Det er veldig flott at politikerne har sagt at de skal innføre full bemanning. Vi er i kontakt med kommunen i denne saken. Det er litt for tidlig å si hvor mange personer som trengs for å innfri dette, sier Pedersen.

Politikerne har ikke sagt noe om når de vil innføre den lovede bemanningsøkningen.

– Er dette noe dere vil følge opp i Utdanningsforbundet?

– Ja, vi vil presse på for at dette skal innfris så raskt som mulig.

– Er dere fornøyd med den politiske plattformen som ble lagt frem?

– Økt bemanning var det viktigste, så det er vi fornøyd med. Vi vil heller ha det enn mat i skole og barnehage, sier Pedersen.

Drammen øker bemanningen

Det politiske flertallet i Drammen er blitt enige om at det skal være nok ansatte på jobb i hele barnehagens åpningstid. Hvor mange flere ansatte det betyr, vet de imidlertid ikke ennå.

Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne, Sosialistisk Venstreparti og Venstre har blitt enige om en avtale som skal danne grunnlaget for samarbeidet i Drammen kommune de neste fire årene. Ett av punktene de har blitt enige om, er nok ansatte i barnehagen hele åpningstida.

Åse Lund (SV) er påtroppende nestleder i hovedutvalg for oppvekst og utdanning i Drammen.

- *Hvor mange flere må dere ansette for å få til det?*
- Det er det første vi må kartlegge, det vet vi ikke helt sikkert, sier Lund.
- *Vet dere hvor mye dette vil koste?*
- Nei, vi må først finne ut hvor mange flere vi må ansette.
- *Skal det være like mange ansatte fra den første timen barnehagen åpner til den stenger?*
- Det gjenstår å konkretisere akkurat hvor mange det skal være til enhver tid, men vi har sagt at det skal være nok ansatte i hele åpningstiden. Hvor mange det er, må vi finne ut.

Fases inn

I den politiske plattformen som samarbeidspartiene i Drammen har signert, skriver de:

«I de kommunale barnehagene i Drammen skal vi ha en bemanningsnorm for barnehage som gjelder hele dagen. Det vil si at barnehagen skal ha nok ansatte på jobb hele den tida barna er der, ikke bare de få timene på dagen når alle vaktene er på jobb samtidig og ingen er på planleggingsmøte, pause eller kurs.»

- *Har dere bestemt når dette skal innføres?*
- Det er heller ikke bestemt. Vi må først bli enige om budsjettet. En modell kan være å fase dette inn over tid.
- *Har dere diskutert hvor dere skal ta pengene fra?*
- Det er også noe vi må komme tilbake til.

Private aktører får også mer

Drammen skal slå seg sammen med kommunene Nedre Eiker og Svelvik fra nyttår.

– Vi må sikre at det blir et likeverdig tilbud i hele den nye kommunen, så vi må også samordne barnehagesektoren sånn at vi kan tilby det samme til alle kommunens barn, sier Lund.

Etter sammenslåingen vil den nye kommunen ha 48 private barnehager, 33 kommunale barnehager og 2 familiebarnehager. Tilskuddene som gis innad i kommunen, skal være de samme til de kommunale som til de private. Ved å innføre høyere bemanning i de kommunale, må også kommunen gi de private barnehagene det samme tilskuddet.

– *Kan dere kreve at de private også øker bemanningen tilsvarende som de kommunale barnehagene?*

– Vi må se på om det er mulig å øremerke tilskudd også til de private aktørene, sier Åse Lund.

ILL.FOTO ERIK M. SUNDT

Simon Malkenes er en av de mest profilerte av de nye kandidatene til sentralstyret i Utdanningsforbundet.

FOTO MARIANNE RUUD

Simon Malkenes (46)
Vestland, medlems-
gruppe grunnskole

Disse kan bli ferske fjes i **sentralstyret**

Valgkomiteen foreslår seks nye medlemmer i Utdanningsforbundets sentralstyre.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

– **Jeg snubla** litt tilfeldig inn i læreryrket. Men siden har jeg aldri sett meg tilbake, sier Simon Malkenes, en av de mest profilerte av de nye kandidatene til sentralstyret i Utdanningsforbundet. Lektoren som i en årrekke har kjempet for å få endret styringen av Oslo-skolen, ble tillitsvalgt

for første gang for ti år siden. I 2009 ble han valgt til klubbleder på Ulsrud videregående skole.

Den første saken han fikk på bordet, handlet om bortfall av timer i videregående skole.

– Det var min jobb å slåss for et tilstrekkelig antall timer på vegne av elever og lærere. Men med

nedskjæringer på skolebudsjettet, møtte jeg liten forståelse fra ledelsen, sier Malkenes.

Han ble egentlig valgt for to år, men ga seg etter ett. – Det ble rett og slett for tøft. Jeg grudde meg til møtene med ledelsen, sier han.

Nå er han imidlertid klar for å ta på seg en ny

● Alle kandidatene har fått disse tre spørsmålene:

1. Kort fortalt, hvorfor bør landsmøtet gjenvelge deg til sentralstyret for de neste fire årene?
2. Hva er dine hjertesaker?
3. Hvilke saker vil du jobbe for at kommer på den politiske dagsorden?

jobb som tillitsvalgt. Dersom landsmøtet vil, skal han møte i sentralstyret de neste fire årene. Det betyr at han returnerer til Oslo, etter halvannet år på Vestlandet, hvor han har undervist på ungdomstrinnet ved Hauge oppvekst i Bremanger.

– Ti praksisår og tre bøker senere er jeg mer erfaren enn da jeg tok på meg tillitsvalgt-vervet første gang. Og jeg har jo en del erfaring med norsk skolepolitikk som jeg håper Utdanningsforbundet kan dra nytte av, sier han.

Mer lek og læring

Malkenes ble Norges-kjent etter en deltakelse i Dagsnytt 18 våren 2018. Der beskrev han en urolig skoletime, som senere blant annet førte til debatt om læreres yringsfrihet, og til harde fronter mellom Utdanningsetaten og politisk ledelse i Oslo kommune. Den tidligere direktøren for Utdanningsetaten, Astrid Søgne, måtte til slutt trekke seg fra sin stilling høsten 2018.

– Du er kjent for din deltakelse i det offentlige ordskiftet, med til dels skarpe meninger. Hvordan er du å samarbeide med?

– Det å holde foredrag og skrive bøker og debattinnlegg er noe jeg har holdt på med for meg selv. Men jeg har gjort det på vegne av elever og lærere. Blir jeg valgt, ser jeg fram til å kunne bruke engasjementet mitt sammen med andre i en så stor organisasjon som Utdanningsforbundet er.

– Hva er dine hjertesaker?

– Et rikere skoleliv for barna i norsk skole. Mindre stress og press, mer lek og læring. For å få til det, må måten en styrer skolen på endres, slik at lærere og skoleledere får bedre mulighet til å se og hjelpe alle barn.

– Og hvilke saker vil du jobbe for at kommer på den politiske dagsorden?

– Det må lages en bred skolepolitisk strategi for å verne om fellesskolen og dens sentrale rolle i et åpent og velfungerende demokrati. Det betyr et oppgjør med konkurranseskolen. Vi må vekk fra en prestasjonsorientert skole over til en læringso-riert skole. Som en del av dette ser jeg for meg at Utdanningsforbundet må vise i hvilken retning norsk skole skal etter at OECD og PISA kom inn, og hvordan skolen skal utdanne de barna som i fremtiden må løse klimakrisen.

FOTO UTDANNINGSFORBUNDET

Inger Grødem Haraldsen (55) Rogaland, medlemsgruppe barnehage – leder

– Jeg har et brennende engasjement for at Utdanningsforbundet skal være en medlemsnær fagforening for alle medlemmer, uavhengig av medlemsgruppe, og ønsker å bidra til å løfte frem profesjonsfellesskapet. Jeg er uredd og strategisk, men likevel en utpreget lagspiller. Gjennom mine verv i Utdanningsforbundet Stavanger/Rogaland, og yrket mitt, har jeg opparbeidet meg bred erfaring. Jeg har kjent på utfordringene og gledene ved å lede en kommunal barnehage og vil jobbe for at lederne på våre områder skal velge Utdanningsforbundet som sin naturlige fagforening.

– Mine hjertesaker er gode lønns- og arbeidsforhold for medlemmene, kvalifiserte lærere til alle elever og at minstenormen for lærertetthet blir et reelt løft for skolene. Jeg vil ha økt pedagognorm i barnehagene og at bemaningsnormen gjelder hele åpningstiden i barnehagen, og at Utdanningsforbundet kan bli en pådriver for gode klimavalg i samfunn og utdanning.

– Foruten hjertesakene vil jeg jobbe for at barnehager og skoler skal prioriteres hos politikere. De må forstå at dette er god og smart samfunnsøkonomi.

FOTO ???

Marit Himle Pedersen (48) Vestland, medlemsgruppe grunnskole

– Landsmøtet bør velge meg fordi jeg har et stort engasjement for Utdanningsforbundet, og min erfaring som hovedtillitsvalgt i Stord, nestleder på lokallagsnivå og fylkesstyremedlem gjør at jeg kan mye om hvordan politikken slår ut lokalt.

– Jeg er opptatt av arbeidsmiljøarbeid og rettssikkerheten for de ansatte. Ansatte må ha en reell medvirkning og tillitsvalgte må bli sett på som en ressurs. Dessuten er jeg opptatt av at arbeidstidsavtalen må sikre tid til alle deler av årsverket, ikke minst til for- og etterarbeid.

– Reell involvering av tillitsvalgte på alle nivåer, og at hovedavtalen fungerer i praksis er noe jeg tror blir ekstra viktig i tiden som kommer. Jeg er også opptatt av å reversere kompetansekravene med tilbakevirkende kraft og firerkravet for opp- tak til lærerutdanningen.

FOTO MARIANNE RUUD

Jan Morten Loftesnes (58) Vestland, medlemsgruppe UH

– Sett fra eget ståsted mener jeg at jeg kan bidra med bred og lang skoleerfaring, kombinert med kunnskap og erfaring fra ulike nivå i Utdanningsforbundet. Jeg brenner for organisasjonsutvikling og den enkelte sine arbeidsforhold.

– Jeg har mange hjertesaker, men nevner styrking av praksissamarbeid og organisering av praksis i skole, barnehage, universitet og høyskole. Dessuten er jeg opptatt av ansattes rettigheter i sammenslåingsprosesser og lønn og arbeidsvilkår i universitet og høyskoler.

– Av saker jeg vil skal bli løfta fram er det ikke overraskende at lønn i universitet og høyskoler må prioriteres. Et sterkere tillitsvalgtapparat i Utdanningsforbundet må på plass i den sektoren.

● Nytt sentralstyre

Til sentralstyret skal det velges 13 medlemmer og tre møtende varamedlemmer.

Steffen Handal er innstilt til gjenvalg som leder.

Landsmøtet må ta stilling til om de vil ha en eller to nestledere.

Hvis landsmøtet går for en, er Hege Valås innstilt.

Går landsmøtet for to, er Terje Skyvulstad også innstilt.

Valgkomiteen har innstilt seks nye kandidater; Anne Yun Rygh, Simon Malkenes, Marit Himle Pedersen, Inger Grødem Haraldsen, Jan Morten Loftesnes og Ida Næss Hjetland. Blir det to nestledere, er Anne Yun Rygh innstilt som ikke-møtende vara.

Ida Næss Hjetland (35)
Oslo, medlemsgruppe FAS

– Jeg har vært arbeidsplassstillingsvalgt siden 2013 og synes det har vært veldig givende å være tillitsvalgt. Jeg er opptatt av å synliggjøre perspektiver innen det faglige-administrative støttesystemet i organisasjonen og at Utdanningsforbundet skal være en naturlig og relevant fagforening, også for pedagoger som ikke jobber som lærere.

– En av mine hjertesaker er at barn og unge med særlige behov skal få hjelp av kvalifiserte lærere og spesialpedagoger, på en måte som sørger for mestring, trivsel og inkludering. Det er også viktig at det finnes gode nok støttesystemer rundt sårbare barn og unge, og for lærere som jobber med dem.

– Jeg vil jobbe for kvalifiserte lærere i alle timer, også til spesialundervisning, og for å få på plass kompetansekrav og bemanningsnorm i PPT, opprettholde retten til spesialundervisning og spesialpedagogisk hjelp og at hjelpen gis i tråd med vedtaket som er fattet. Jeg vil ha gode nok arbeidsvilkår for ansatte i det faglige-administrative støttesystemet og at det sikres nok kompetanse og ressurser til å utføre den hjelpen/støtten som disse tjenestene er satt til.

Anne Yun Rygh (49)
Vestfold og Telemark, medlemsgruppe videregående

Landsmøtet bør velge meg for å få enda mer «trøkk» på videregående, og spesielt fordi jeg har kunnskaper om yrkesfagene.

Min hjertesak er å få løftet fram yrkesfagene. Jeg vil også at Utdanningsforbundet skal kjempe mot planlagt borttelling av undervisningstimer. I tillegg er jeg opptatt av lærerne i videregående sin plass i organisasjonen.

Planlagt borttelling av elevenes undervisningstimer ønsker jeg å få på den politiske dagsordenen.

Disse ønsker gjenvalg

Ledertrioen kan få fire nye år

Valgkomiteen innstiller på å gi dagens ledertrio i Utdanningsforbundet fire nye år. Men først må landsmøtet ta stilling til om de ønsker en eller to nestledere.

– Å få representere 180.000 medlemmer av lærerprofesjonen ser jeg på som en fantastisk mulighet. Utdanningsforbundet vokser og vi får gjennomslag på flere områder. Men jeg har mer å gi og det er flere store oppgaver jeg gleder meg til å ta tak i, sier leder i Utdanningsforbundet, Steffen Handal som er innstilt til gjenvalg.

Går landsmøtet for én nestleder, er Hege Valås innstilt. Blir det to, er Terje Skyvulstad innstilt som 2. nestleder. Fire av dagens sentralstyremedlemmer har takket nei til gjenvalg. Det er Stine Christensen Holtet, Ingvild Aga, Gro Hartveit og Tore Fjørtoft.

Sentralstyret i Utdanningsforbundet består av 13 faste medlemmer og tre møtende varamedlemmer.

Ledertrioen stiller til gjenvalg. Det samme gjør fem av dagens sentralstyremedlemmer.

Hanne Fehn Dahle kom inn som fast medlem i sentralstyret i løpet av perioden. Hun er av valgkomiteen innstilt som ikke-møtende varamedlem. Men selv ønsker hun å stille til sentralstyret.

Terje Vilno som i dag er 1. møtende varamedlem til sentralstyret stiller til valg til samme verv. Han er innstilt av valgkomiteen til dette vervet.

2. møtende varamedlem, Frank Bergli, ønsker å stille til sentralstyret, men er ikke nominert av valgkomiteen. 3. møtende varamedlem Gunn Lisbeth Nordstrøm ønsker også å stille til sentralstyret, men heller ikke hun er nominert av valgkomiteen.

Valgkomiteen har tatt hensyn til kjønn og medlemsgrupper. Bjørn Wiik, leder i valgkomiteen, forteller at kontinuitet, mangfold, nyrekruttering og erfaringsbakgrunn også er forsøkt tatt hensyn til. Men ingen med innvandrers- eller flykningbakgrunn står på lista.

– Ja, på dette feltet mener vi Utdanningsforbundet har en utfordring. Dette er noe jeg mener forbundet bør jobbe med fram mot neste landsmøte. Jeg vil også oppfordre fylkeslagene til å bli bedre på å rekruttere tillitsvalgte lokalt, sier Wiik.

FOTO UTDANNINGSFORBUNDET

Leder: Steffen Handal (50) Oslo, medlemsgruppe grunnskole

– Jeg har erfaring, kjenner organisasjonen og politikken vår godt og er motivert til å kjempe videre for de målene landsmøtet vedtar for organisasjonen. Jeg trives veldig godt i rollen og mener selv at jeg mestrer den.

– Vi må erkjenne at vi står foran en klimakrise. Jeg tror den vil lede oss til en verdikamp som må føres på alle områder i samfunnet. Det handler om hvilket samfunn vi vil ha. Utdanningsforbundet må sammen med resten av fagbevegelsen sitte ved bordet der beslutninger om omstilling fattes og vi må skissere løsninger som er basert på våre verdier. Så må vi sørge for at barn, unge og voksne har lærer-utdannede lærere. Det er utgangspunktet for å nå andre mål for norsk utdanning.

– De sakene som Landsmøtet og resten av organisasjonen vedtar og prioriterer. Vi lykkes når vi jobber sammen. Det gjelder også i arbeidet med å løfte saker inn på den politiske dagsorden.

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Nestleder: Hege Valås (52), Trøndelag, medlemsgruppe barnehage

– Den perioden jeg har sittet i ledelsen i UDF, har helt klart vært den mest krevende i hele min tillitsvalgtid, men også den mest motiverende og givende. Jeg opplever at vi nå får gjennomslag for saker som har vært viktige over lang tid. Sittende ledelse fungerer godt sammen, og mitt særlige bidrag er at jeg har god organisasjonskjennskap. Jeg er opptatt av å tenke inkludering og involvering og hvordan vi sammen kan nå målene vi setter oss. I tillegg er jeg veldig strukturert og kan se de lange linjene.

– Siden jeg er barnehagelærer sjøl, er fortsatt arbeid med å få gjennomslag for minst 50 prosent barnehagelærere min fremste hjertesak! Styrka bemanningsnorm henger sammen med denne. Retten til en kvalifisert lærer er like viktig for alle, uavhengig av hvor i utdanningsløpet vi er. Og vi må intensivere arbeidet vårt enda mer for at sentrale og lokale myndigheter gjør noe med lærerlønna og arbeidsvilkårene våre! Dessuten må vi bygge UDF som en enda bedre og sterkere organisasjon, både når det gjelder struktur, men ikke minst på organisasjonskultur.

– Jeg vil jobbe for å løfte klima og miljø på den politiske dagsorden, og ikke minst jobbe for flere kvalifiserte lærere i hele utdanningssystemet. Vi trenger også en forbedring av lønns- og arbeidsvilkårene til våre grupper.

FOTO MARIANNE RUUD

Nestleder: Terje Skyvulstad (62), Viken, medlemsgruppe videregående

– Dagens ledelse og sentralstyret i UDF arbeider godt sammen og har en god dialog med tillitsvalgte og medlemmene i forbundet. Mulighetene for å nå politiske mål er alltid størst når vi som organisasjon arbeider godt i lag. Det vil jeg fortsatt være en del av, og jeg håper å bli gjenvalgt som nestleder i forbundet vårt.

– Det betyr for meg at alle skal være omfattet av en tariffavtale. Og at tariffavtaler og særavtaler vi klarer å forhandle, eller kjempe frem, er av høy kvalitet. Vi må fortsette arbeidet med å sikre at våre medlemmer er del av et godt arbeidsmiljø og har en arbeidsplass de trives på. Andre hjertesaker er klima og bærekraft, rekruttere og beholde lærere, arbeidet mot mobbing, utvikling og endring av barnehager, grunnskoler og videregående skoler for eksempel gjennom fagfornyelse. Dette er saker jeg ønsker meg på den politiske dagsorden.

Disse ønsker gjenvalg

FOTO STIG WESTON/UTDANNINGSFORBUNDET

Siri Skjæveland Lode (57) Rogaland, medlemsgruppe grunnskole

– Jeg har erfaringer og kunnskaper som kan bidra til å utvikle organisasjonen videre, og har en sterk tro på profesjonalisering innenfra.

– I vår organisasjon er det viktig å kunne se helheter og at saker henger sammen, det handler ikke om kjeppheter. Likevel vil jeg nevne at de yngste elevene alltid har stått mitt hjerte nær. Viktig er også rammene rundt lærerhverdagen, at vi har gode vilkår for å kunne gjøre en god jobb. Her kommer arbeidstidsavtalen og minstenormen for lærertetthet inn.

Arbeidet med fagfornyelsen står sentralt og vi må sette lys på vurderingsarbeidet som henger tett sammen med de nye fagplanene. Vi må se til at verdiene i overordnet del preger vårt arbeid, at de tverrfaglige emnene blir ivaretatt, og at leken finner sin plass i skolen. Jeg er også opptatt av spesialundervisning og tilpasset undervisning. Jeg tror digitaliseringen av vår sektor må få mer oppmerksomhet, og arbeidet med klima og miljø vil være viktig i kommende periode.

FOTO MARIANNE RUUD

Thom Jambak (50) Viken, medlemsgruppe videregående

– Jeg forsøker å utfordre det bestående og liker å tenke nytt samtidig som jeg er opptatt av å bevare det som har vært en suksesshistorie; nemlig norsk skole, barnehage, høyskole og universitet.

– For meg er det avgjørende at vi får gjort noe med lønnsutviklingen og styringen av utdanningssektoren. Vi må få en endring av en for rigid styring av sektoren. Det betyr blant annet en vitalisering av medbestemmelsen. Disse sakene vil jeg ha på den politiske dagsorden, i tillegg til at jeg vil arbeide for videregående skole, åpenbart, og at fagene får mer oppmerksomhet – fra barnehage til universitet.

FOTO LISBET JERE

Tormod Korpås (51) Viken, medlemsgruppe videregående – leder

– Jeg tror jeg innehar en miks av kompetanse, erfaring og interesser som vil bidra til at Utdanningsforbundet blir enda sterkere og bedre i stand til å arbeide for medlemmenes interesser fremover. Dessuten har jeg et lederperspektiv som fanner alle medlemsgrupper.

– Jeg ønsker å bidra til økt forståelse for at ledere og lærere i utdanningssystemet har et felles samfunnsmandat og at vi deler ansvaret for barns læring, utvikling og danning. Dette ligger til grunn for at Utdanningsforbundet kan være en organisasjon for hele profesjonen. Jeg er også opptatt av at partsamarbeidet på alle nivåer skal bli best mulig.

– Jeg vil ha lønn, rekrutteringssituasjonen og pensjon på den politiske dagsorden, selvfølgelig. Og håper Utdanningsforbundet og lærerprofesjonen skal få betydelig større innflytelse på utviklingen innen digitalisering av utdanningssektoren enn vi har hatt så langt. I tillegg til dette vil jeg jobbe for at Utdanningsforbundet som organisasjon skal redusere egne klimautslipp, og sette seg tydelige reduksjonsmål.

FOTO HANS SKJONG

Turid Buan Øfsti (52) Trøndelag, medlemsgruppe grunnskole

– Jeg har en lang og allsidig erfaring som tillitsvalgt, og en variert bakgrunn fra skoleverket, både som lærer og leder. Nå ønsker jeg å fortsette det gode arbeidet styret har startet på for fire år siden. Vi har mange viktige oppgaver foran oss, som jeg ønsker å bidra til at vi lykkes med.

– Min hjertesak er lønns- og arbeidsvilkår. Vi må kjempe for et lønnsnivå som gjør det attraktivt å bli lærer og vi må arbeide for et godt og helsefremmende arbeidsmiljø som gir folk en reell mulighet til å stå lenge i yrket. Så må vi sørge for gode pensjonsordninger for dem som uansett ikke greier å stå i jobb. Å få en god dialog og kommunikasjon i organisasjonen er viktig. Vi har hatt stort fokus på det i inneværende periode. Å få medbestemmelse til å fungere godt på alle nivå i organisasjonen er avgjørende for å få gjennomslag for politikken vår.

– Jeg vil løfte verdien av et HMS-arbeid som er mer tilpasset våre yrker. Hovedutfordringen er den langsomme belastningen. Å jobbe med partene i arbeidslivet for å styrke arbeidet med et bærekraftig arbeidsliv er viktig i årene framover. Det er helt nødvendig for å nå bærekraftsmålene. Vi trenger et mer spisset avtaleverk når det gjelder arbeid med klima og miljø.

FOTO UTDANNINGSFORBUNDET

Ann Mari Milo Lorentzen (36)
Troms og Finnmark
medlemsgruppe barnehage

– Landsmøtet bør gjenvelge meg til sentralstyret fordi jeg har mer å gi, jeg er engasjert i alt jeg gjør og jeg er god til å lytte når jeg er ute og snakker med medlemmer. Jeg vil fortsette å stille spørsmål ved det etablerte og bidra til å konstruktive diskusjoner om hvordan vi kan realisere politikken som vedtas i november.

– Jeg brenner for at barna og barnehagelærerne skal ha en god hverdag med tid til lek, omsorg, danning og læring. Så er jeg opptatt av at Utdanningsforbundet skal være en organisasjon som har plass til alle og som er opptatt av likestilling, mangfold, integrering og inkludering. Alle våre medlemmer skal ha et godt og trygt arbeidsmiljø hvor de har tid og ressurser til å gjøre jobben sin. Jeg vil også at UDF skal fortsette å styrke sitt arbeid internasjonalt. Skal vi bidra til å oppfylle bærekraftsmålene og spesielt mål 4 om utdanning, så må vi se vårt arbeid nasjonalt i sammenheng med det globale.

– Vi må fortsatt å jobbe for å få på plass en barnehagelærernorm og bemanningsnorm i alle barnehager, i hele åpningstida, og vi er heller ikke i mål med vår politikk om minst 50 prosent barnehagelærere. Vi må også diskutere hva barnehagelærrollen er og skal være i fremtiden. Til slutt vil jeg være med å bidra til at Utdanningsforbundet blir en grønere fagforening og som bidrar til å bekjempe klimakrisen og oppnå bærekraftsmålene.

Utfordrer valgkomiteens innstilling

Tre personer stiller til valg til sentralstyret selv om de ikke er innstilt. Hanne Fehn Dahle ønsker seg fast plass, men er innstilt som ikke-møtende varamedlem.

Terje Vilno er innstilt som 1. møtende vara av valgkomiteen, samme posisjon som han har i dag.

Frank Bergli og Gunn Lisbeth Nordstrøm, som i dag er møtende varamedlemmer, ønsker å stille til sentralstyret. Men de er ikke innstilt av valgkomiteen til noen verv i sentralstyret.

Frank Bergli (63)
Møre og Romsdal,
medlemsgruppe
barnehage - leder

FOTO PTOM-EGIL JENSEN

– Jeg har en kombinasjon av politisk, analytisk og praktisk perspektiv på barnehage, skole og høyere utdanning, i tillegg til at jeg har tillitsvalgteferfaring. Jeg tror at jeg med denne kombinasjonen bidrar til gode diskusjoner i sentralstyret.

– Det jeg brenner mest for er vern av barndommens egenverdi, at alle barn skal oppleve å ha et godt hverdagsliv i barnehage og skole. Lærerprofesjonen er den viktigste aktøren for å sikre dette. Å styrke profesjonen er min hjertesak. Det innebærer å stå imot programpedagogikk, standardiserte manualer, kommersialisering, mål- og resultatstyring og konkurranse. Jeg vil at profesjonen selv skal utdanne nye profesjonsutøvere.

Hanne Fehn Dahle (44), Innlandet,
medlemsgruppe:
Universitet og
høgskole (UH)
Innstilt som:
Ikke-møtende
varamedlem til
sentralstyret

FOTO PRIVAT

– Når jeg svarte ja til gjenvalg til sentralstyret, var det fordi jeg hadde lyst til å være med og utvikle organisasjonen videre. Jeg har vært vara i sentralstyret i ti år, og det har vært en spennende og lærerik reise. Når jeg mener landsmøtet bør velge meg til en ny periode i sentralstyret, er det fordi jeg innehar erfaring og kompetanse knyttet til barnehagepolitikk og det som skjer dette området og i barnehagen.

– Jeg har ingen «hjertesaker», men er opptatt av ledelse og utdanning, både politisk og hvordan politikk settes ut i praksis. Jeg vil også ha gode rammer rundt dem vi skal utdanne. Det innebærer kvalifiserte lærere til alle barn og elever. Vi må ha tilstrekkelig bemanning for å gjennomføre det samfunnsmandatet vi er gitt og tid til å gjøre jobben vår på en god måte. Alt dette vil jeg ha på den politiske dagsorden.

– Jeg vil jobbe for at halvparten av lærerutdannerne skal komme fra profesjonen. Ved å synliggjøre rekrutteringsproblemene fra profesjonen, vil vi også kunne presse på for høyere lønn i universitets- og høgskolesektoren. Kategoriheving av lærerutdanningene, spesielt barnehagelærerutdanningen må til. Andre viktige saker er arbeidstidsavtale for vitenskapelige ansatte. Bemanning i barnehagene må opp, spesielt for de

ynge barna. Konsekvenser for profesjonen ved at skoler og barnehager oversvømmes av standardiserte programmer, manualer og tester. Og jeg vil at lærerspesialistordningen avvikles.

Gunn Lisbeth Nordstrøm (59)
Trøndelag,
medlemsgruppe
videregående

FOTO PRIVAT

– Jeg brenner for barnehage og skole og for å se hele utdanningsløpet i sammenheng. Og i tillegg brenner jeg for fagforeningen. Noe av det fineste med Utdanningsforbundet er at vi har en fagforening der vi ser samfunnsfeltet og fagforeningsarbeidet i sammenheng.

– Jeg synes også det er fint å kunne ha en fot i skolen og en fot i fagforeningen. Det har jeg hatt gjennom mange år, både som arbeidsplassstiltsvalgt, hovedtillitsvalgt og fylkesleder.

– Da jeg kom inn på varalisten til sentralstyret i 2017, ble jeg spurt av Steffen Handal om mine hjertesaker. Jeg nevnte det å se helheten i utdanningsløpet og lønns- og arbeidsvilkårene til alle medlemsgrupper innenfor vår profesjon. Det gjelder fortsatt.

– Arbeidsmiljøet og arbeidsforholdene til alle som jobber i våre profesjoner, ønsker jeg å få på den politiske dagsorden. Bakgrunnen for det er at vårt arbeidsmiljø og våre arbeidsforhold er med på styre kvaliteten på det barn og unge får.

Fotografiske
tilbakeblikk
fra skole og
barnehage.

Ikke smil til fotografen!

Det kan godt være at elevene på Solheim skole på Hadeland var noen skikkelige skøyerunger. Men de klarte i hvert fall å holde seg alvorlige den dagen i 1915 da fotografen kom på besøk. Lærer Per Holme, som står lengst til høyre, hadde selv tegna planløsningen til skolen, ifølge Randsfjordmuseet. I første etasje var det fire klasserom og i andre etasje leilighet for lærere. Kilden til opplysningene er Anna Bredgaten (1901–91), som var 14 år da bildet ble tatt og het Asengen til etternavn. Hun står som nummer fem fra venstre i fjerde rad. Ifølge bildeopplysningene var Solheim skole i bruk fram til 1979. Da ble Jaren skole bygd som en erstatning.

FOTO RANDSFJORDMUSEET TEKST HARALD F. WOLLEBÆK

Skjermafroditter

● **Ole Foss**
skribent og lærer
FOTO PRIVAT

Jeg har sagt det før, og jeg sier det igjen: Jeg må ha meg ny telefon! I hvert fall annet hvert år vil jeg ha det siste og det beste, og i år falt valget på Samsung. Sams med meg sjøl, føler meg ung. Pling!

Jeg er kanskje hekta på en del duppeditter, og særlig på fotofronten vil jeg ha noe som gir meg bakoversveis, selv om jeg ikke har så mye hår.

Jeg ringer knapt til folk, og ingen ringer til meg heller. Jeg skvetter høyt i været hver gang det ringer i dette nye, flate monstrumet, og jeg lurar på hva i all verden jeg skal gjøre. Trykke hardt? Hvor? Skyve noe hit eller dit? Smarttelefoner er definitivt blitt smartere enn brukerne sine, i dette tilfellet meg. Ringesignalet er Samsungs bedriftsorkester samlet på kantina i Korea. Takk for at dere ikke brukte Gangnam Style!

Jeg tok med mitt ferske vidunder på reise til Helsinki og Finland – alle mobilers Mekka en gang. Alle bruker mobil der, enten de sitter, går, står eller kjører. Dette er ikke underlig på en flekk. Finland har jo sine stolte tradisjoner i Sibelius, Kalevala og Nokia. Finner falt en gang i mobilgryta, nå døpes de i store mobilfontener.

Se hva de får til i Finland, har vi hørt i alle år. Slik må vi ha det også, så nå vokser iPaddeborgene opp også i Norge. Skolen blir digital, itt'no tull!

Alle bruker mobil i Helsinki, også ute på kafeer og puber. Men ikke slik som før i tida, da tømmerhuggere og konebærere kom valsende inn rett fra de dype skoger eller saunaen og drakk vodka og sa noe «så alle skrattade». Neida, nå sitter Jussi och Pekka och tittar ned i iPhonen, Samsungen og Nokiaen sin. Som alla dom andra.

Dette oppdaget jeg fordi jeg ikke fikk min egen telefon til å virke på mobilt internett. Hjelp! Jeg var isolert fra verden! Satt der med et tomt blikk og

FOTO CHRISTIAN ÖRNBERG / XP / SCANPIX

en lunken øl. Ute på gata var jeg hjelpeløst fortapt uten navigasjonsmuligheter, og da jeg så kom fram til et tilfeldig sted, hadde jeg jo ikke nett. Det ligger i oss at vi straks må legge ut bildet til alle vennene der hjemme som vil vite hva slags kakestykke vi kjøper og hvilke museer vi besøker. Det er jo så helsinkes fin arkitektur i Helsinki òg. Dette må verden se!

Tenk, jeg måtte vente helt til kvelden før jeg var online igjen. Da sendte jeg ut alt, absolutt ALT for å imøtekomme det skrikende behovet.... eh...mitt. Pluss en søknad til Språkrådet om å få godkjent nyordet «skjermafroditt». Jeg har ennå ikke fått svar. Er de ikke på nett?

«Smart-telefoner er definitivt blitt smartere enn brukerne sine, i dette tilfellet meg.»

● Tilbakeblikk

For 50 år siden
Biologinytt 1

Til slutt en liten bønn med tanke på nøkelbindet. La ikke anti-latinraseriet gi seg slike besynderlige utslag som i Norges Dyreliv, der et oppslag på Lutra lutra resulterer i «se oter», når sidetallene 347, 471 praktisk talt gir samme antall typer. Og endelig ville det antakelig vært nyttig om et lite glossar over dyrenavnene på en del språk hadde kunnet få plass.

Den Hagre Skolen
nr. 17/1969

For 25 år siden
Etterutdanning på venteliste

Med viten og vilje nedprioriterer Utdanningsdepartementet etterutdanning av lærere i grunnskolen kommende år. Departementet foreslår at etterutdanningsmidlene i det vesentligste skal gå til gjennomføringa av reformarbeidet i videregående opplæring. Det skal være med på å skape bedre balanse i budsjettet.

Norsk Skoleblad
nr. 32/1993

Bøker

Aktuell bok ANMELDT AV Kirsten Flaten, Høgskulen på Vestlandet

Lettlest, vitenskapelig litteratur om det psykososiale læringsmiljøet

Psykososialt læringsmiljø

Av Mirjam Harkestad Olsen & Jorun Buli-Holmberg (red)
Cappelen Damm Akademisk, 2019
129 sider

Flere kapitler er krydret med sitater fra elever, et tekstmessig grep som gir teksten et mer levende preg.

Denne antologien tar sikte på å bringe forskningsmessig kunnskap inn i utdanningsfeltet. Kapitlene er gitt rammer ved at opplæringslovens kapittel 9A, som sier at skolen skal jobbe aktivt for å fremme et godt psykososialt miljø, er trukket inn i teksten. Studiene som kapitlene bygger på, er gjennomført ved tekstanalyse, elevintervjuer og drøfting av teori. Det påpekes at studiene er små at det ikke bør trekkes for bombastiske konklusjoner. Men som et blikk inn i tema som er viktig å belyse, har boken absolutt en plass.

Psykososialt miljø

Den røde tråden gjennom boken er psykososialt miljø. Dette er noe som har fått økende oppmerksomhet over år, og er et viktig område for skolen å arbeide med. Opplæringsloven slår fast at skolene skal arbeide aktivt og systematisk, slik at den enkelte elev kan oppleve trygghet og sosial tilhørighet. Med bakgrunn i dette bør begrepet være kjent og debattert i alle skoler over hele kongeriket Norge. Selve begrepet psykososialt miljø blir debattert opp mot psykososialt læringsmiljø, som av noen blir fremhevet som et tydeligere begrep. Forfatteren er ikke enig i dette, og mener begrepet psykososialt miljø er dekkende og godt for det området det gjelder.

Mobbing

Mobbing er et tema som kommer inn, noe som er innlysende, da det å bli utsatt for mobbing er svært ødeleggende for et barns trygghet og sosiale tilhørighet. Sosial selvpåfatning er de bevisste oppfatninger en person har om seg selv, og blir påvirket av det som skjer rundt personen. Sosiale erfaringer kan bevege seg i både positive og negative retninger, og det legger et stort ansvar på skolene og den enkelte lærer. Skal kapittel 9A overholdes, bør det meste som skjer i det psykososiale miljøet, kunne oppleves som positive erfaringer for eleven.

Kapittel om mobbing tar for seg hvilken støtte elever som er blitt mobbet har fått fra lærer, og hvilken betydning det har for elevens psykososiale miljø. Lærers rolle,

eller støtte, blir også trukket frem. Elevene sier at lærer som har kunnskap og kompetanse om elevers behov, og som aktivt utøver dette, oppleves som god støtte. Det at en lærer utøver tilsyn og fanger opp at en elev blir mobbet, blir opplevd som støttende for elever som er utsatt for mobbing. Skadevirkningen av mobbing har vært påpekt gjentatte ganger over lang tid, men det skader ikke å bli minnet på at mobbing er svært negativt for det psykososiale miljøet. Det kan føre til dårligere skoleprestasjoner, selvskading, selvmordstanker, vansker med sosiale relasjoner senere i livet og post-traumatisk stresssymptom, for å liste opp noe. Og ikke minst skolevegring, som ser ut til å være et økende problem for skolen.

Lærers rolle

Det blir påpekt at en klasse er et sosialt system, og at det er svært viktig at lærer er en god klasseleder. God klasseledelse og den hjørnesteinseffekten dette har for å utvikle gode miljøer, kommer også frem. Dette klasselederansvaret blir definert som alt lærer gjør for å skape miljø og legge til rette for elevers faglige og psykososiale læring. Lærers rolle er og blir den viktigste i klasserommet, og det ligger i rollen et mandat til å lede, altså å være sjef for hele gruppen. For elevene er lærerrollen en naturlig sjefsposisjon, og de vil være svært observante i forhold til hvordan rollen utøves. Tre kompetanseområder hos lærere blir trukket frem som særlig viktig: relasjonsarbeid, regelledelse og didaktikk. Dette tydeliggjør at å arbeide med psykososialt miljø overlapper med skolefaglig arbeid. Det skal ikke oppfattes som at å arbeide med psykososialt miljø «tar vekk» tid og innsats fra skolefaglig arbeid. Arbeider en med det ene, vil ringvirkningene sørge for at det gagnar også det andre.

Kortfattet og lettlest

Boken er kortfattet med sine 128 sider, og for lesere med pedagogisk bakgrunn er teksten lett tilgjengelig. Med sin vitenskapelige tilnærming til fagfeltet bør den trygt kunne brukes som litteratur for pedagoger og studenter. Flere kapitler er krydret med sitater fra elever, et tekstmessig grep som bygger bro mellom teori og praksis, og som gir teksten et mer levende preg.

Viktig og nyttig bok om sannsynlighet og kombinatorikk

Hva er sjansen for det? Sannsynlighet i skolen.
Av Annette
Hessen Bjerke og
Elisabeta Eriksen
Universitetsforlaget
2019
146 sider

Dybdeforståelse er langt viktigere enn formelpugging, ifølge forfatterne av denne boka.

Denne boka inneholder svært mange viktige momenter i tilknytning til undervisning i sannsynlighet og kombinatorikk og sammenhengen mellom de to. Den henvender seg til alle som arbeider med undervisning i sannsynlighet, som lærere, lærerutdannere, lærerstudenter og forskere.

Boka inneholder en lang rekke eksempler, oppgaver og problemstillinger.

Forfatterne holder seg ikke bare til «vanlige» forklaringer og løsningsforslag, men har innfallsvinkler som ofte er annerledes, godt formulert og enkle å forstå. Vi får gode alternative løsningsforslag og forklaringer.

I starten presenteres vi for spørsmålet om hvor mange ulike kjennetegn på biler som kan lages ved hjelp av mulige sammensetninger av to bokstaver valgt fra alle bokstaver i alfabetet, og sifrene fra 0 til 9. Det problemet egner seg både for gjetting og forsøk på beregninger. Til slutt i kapitlet presenteres en overbevisende løsningsmetode.

I boka er det en lang rekke interessante aktiviteter som kan prøves ut sammen med elever. I begynnelsen av kapittel 2 blir vi spurt om det er dobbelt så stor sjanse for å få en sekser ved kast av to terninger, enn hvis man bare kaster én. På slutten av kapitlet argumenteres det overbevisende om hvorfor det ikke kan være slik. På side 49 overlates det til leseren å finne ut hvor mye større sjansen egentlig er.

Et vesentlig poeng er at problemer presenteres, og leseren utfordres til å finne løsninger. Så følger gjerne relevante beskrivelser som gjør det enklere å oppnå en dyp grunnforståelse, noe som jo er svært viktig for dem som skal undervise i temaet.

Til slutt gis løsninger på problemene. Mange, både lærere og lærerstudenter, vil utvilsomt få aha-opplevelser.

Boka legger opp til stor grad av dybdeforståelse; formler skal utvikles – ikke pugges. I stedet baserer boka seg på subjektive, empiriske og teoretiske tilnærminger, som utvilsomt vil hjelpe læreren til å få elevene til å utvikle en dypere forståelse for sannsynlighet.

Boka er delt i to hoveddeler. Del én er bygget opp rundt de matematikkfaglige sidene ved sannsynlighet, slik de kan forstås og jobbes med i grunnskolen. Det gis tips og råd til hvordan vi som lærere kan hjelpe elevene til å utvikle «en ny type kunnskap» for lettere å kunne resonnerer om sannsynlighet.

I del to tas vi med inn i klasserommet, der vi får presentert en rekke gode eksempler med interessante elevsvar. Rammeverket SOLO (Structure of the Observed Learning Outcome) brukes aktivt for å kunne få et best mulig bilde av elevenes forståelse.

Boka er forskningsbasert og har en imponerende referanseliste. Dette gjør det enkelt å bevege seg inn i forskningsverdenen for spesielt interesserte. Også et meget godt stikkordregister er det grunn til å nevne. Det gjør det enkelt å finne fram til definisjon av begreper og til innhold man ønsker å se nærmere på.

Boka er både er velskrevet, innholdsrik og lettlest, og den får mine aller beste anbefalinger. I tillegg til at boka uten tvil vil bli benyttet i matematikkundervisning ved lærerutdanningsinstitusjoner, bør den også finnes i hylla til alle matematikklærere i skolen, inkludert videregående.

Sakprosa

Om å finne styrke når du er svak

Er det rom for sårbarhet i en verden der den sterkeste som oftest trekker det lengste strået?

Ja, mener Per Arne Dahl. I boka «Sårbarhetens kraft», som kom ut i midten av oktober, reiser han dette spørsmålet som han mener er svært sentralt i vår tid. Forfatteren understreker at sårbarhet ikke er svakhet, men at sårbarheten tvert imot kan gjøre oss både sterkere og klokere. Han kommer imidlertid også med en advarsel: Pass deg så ikke sårbarheten blir brukt mot deg av kyniske og ufølsomme mennesker.

Gjennom hele livet har Dahl lyttet til mennesker som har det vanskelig. Da Tunsberg-biskopen en sommerdag for tre år siden våknet med tinnitus og døvhets, fikk han selv erfare det å være sårbar. I boken beskriv han hvordan vi alle blir merket av livet, at vi slett ikke har kontroll og om hvordan leve med det vonde ingen ser. Boka er gitt ut på Gyldendal forlag.

Dahl er biskop emeritus og prest i Den norske kirke, forfatter og skribent. Han er også kjent som spaltist i Aftenposten, som andaktsholder i NRK, har ledet Institutt for Sjelesorg og Samlivssenteret på Modum Bad.

Utdanningskvalitet krever åpenhet og lagspill

● **Mathilde Tybring-Gjedde**
stortingsrepresentant (H)
og medlem i utdannings-
og forskningskomiteen
FOTO ERIK M. SUNDT

Evidensbasert forskning øker sannsynligheten for at man lykkes i å følge opp flere elever på en bedre måte og skape inkluderende fellesskap i klasserommet. Det krever et lagspill.

I et innlegg i Utdanning nr. 11/2019 tegner leder av Utdanningsforbundet Steffen Handal et interessant, men også et noe mangelfullt bilde av forskningsbaserte tilnærminger til skolen og Høyres skolepolitikk.

Handal går langt i å påstå at skolebidragsindikatorer og nasjonale prøver brukes av Høyre for å konstruere «forskjellsskolen» som et problem. Men dette er ikke noe vi trenger å konstruere. Vi vet at norsk skole reproducerer sosiale forskjeller. Barn av foreldre med lengre utdannelse gjør det bedre enn barn av foreldre med kortere utdannelse. Vi vet også at det er forskjeller mellom kommuner og mellom klasserom i læringsresultater, andelen som fullfører videregående og spesialpedagogisk oppfølging av elever med særskilte behov. Skolebidragsindikatorer er bare en av flere indikatorer som gir innsikt i disse forskjellene.

Skolens samfunnsoppdrag er bredt. Skolen skal bidra til nysgjerrighet, dannelses og selvstendighet. Vi skal utdanne og danne trygge ungdommer som både fungerer godt i, og bidrar til, ulike fellesskap. Det fremgår tydelig i overordnet del av læreplanverket. Men vi har ikke lykkes med skolens samfunnsoppdrag når tusenvis av elever går ut av grunnskolen uten å kunne lese, skrive

eller regne godt nok, og når det er store forskjeller i læringsresultater mellom kommuner og skoler med liknende forutsetninger.

Jeg er glad for at også Handal anerkjenner at vi trenger et visst omfang av undersøkelser og statistikker som måler det kvantifiserbare. Samtidig synes jeg han går litt for langt i å diskreditere betydningen av slik statistikk når lærere sammen skal utøve sitt skjønn og vurdere egen pedagogisk praksis, og når skoleeier skal ta sitt demokratiske, juridiske og økonomiske ansvar for at elevene får den opplæringen de har krav på.

Det er skoleeiers plikt å følge opp skolene og elevene. Informasjon fra de statlige kartleggingsprovene, nasjonale prøver, skolebidragsindikatorer, elevundersøkelsen, utvikling i andelen som får vedtak om spesialundervisning og medarbeiderundersøkelsen gir kommunene flere verktøy for å målrette sin innsats. I evalueringen av Kunnskapsløftet var det det lærerne og skolelederne ønsket seg mer av: Skoleeiere som støtter oppunder deres pedagogiske arbeid, følger opp resultater og gir rom for gode profesjonsfellesskap. Skal vi få flere profesjonelle skoleeiere, må man også være åpen om ulike resultater i skolen og tåle at det blir diskusjon om de undervisningsstrategiene man tar i bruk.

Jeg er enig i at utdanningsstatistikk, som all annen offentlig publisert forskning eller statistikk i et fritt og åpent samfunn, kan bli misbrukt. Det kan være frustrerende når mediene har for bastante overskrifter om resultatene på en enkeltskole, eller når politikere (jeg er ikke et unntak) bruker resultatene noe forenklet i en debatt. Ensidig fokus på elevresultater i konkurransebaserte systemer med rangering og enkle belønningssystemer, som man har sett i andre land, er en grovt norsk skole ikke skal falle ned i. Men vi må heller ikke falle ned i den motsatte groften. Vi kan ikke akseptere at kommuner, skoler eller lærere bruker det faktum at man ikke kan måle alt i skolen til å ignorere eller bortforklare tall som viser at mange elever har svake faglige resultater.

Når Handal skriver at «målbare resultater» kan i beste fall gi en «smal spotbelysning» på enkelte felt, er jeg uenig. Det blir feil å betrakte for eksempel lesing, skriving og regning som

smale temaer i skolen. Man må ha et mål om, og tillit til, at skoleledere og lærerprofesjonen følger opp ulike resultater på ulike områder med pedagogisk, didaktisk og faglig dømmekraft. Det er analysen og oppfølging av resultatene i kommunene og på skolene som er avgjørende. Dersom skoleeiere gjennomfører disse refleksjonene sammen med lærerne og skolelederne, kan man lykkes bedre med lokal kvalitetsutvikling og organisasjonsutvikling.

Utviklingen i Hedmark er et godt eksempel på dette. Siden 2013 har fylkesmannen, kommunene og andre sentrale aktører i skole-Norge arbeidet systematisk med å følge opp skolefaglige resultater under overskriften «Kultur for læring.» De har søkt erfaringer fra andre regioner og etter forskningsbasert kunnskap. De har lagt vekt på å utvikle barnehager og skoler som profesjonelle læringsfellesskap.

Det finnes et stort omfang av evidensbasert forskning om norsk skole, og det bør gi føringer for hvordan lærerne skal undervise. Det betyr selvsagt ikke at standardiserte programmer skal brukes ukritisk i klasserommene, ei heller at politikere i kommunen eller nasjonalt skal vedta en strategi som skal passe for alle. Men at politikere har en plan for kompetanseheving og et system for å følge opp skolene trenger ikke å stå i motsetning til at lærerne får rom til å utøve og utvikle sitt profesjonelle skjønn.

Lærerne og skolelederne, i fellesskap, skal diskutere hvilke tilnærminger og strategier i undervisningen som gir bedre læringsresultater enn andre, med utgangspunkt i forskning og læringsresultater.

Å basere undervisning og skolepolitikk på evidensbasert forskning eliminerer selvsagt ikke enhver risiko. Veien fra forskningsbasert kunnskap til pedagogisk praksis er aldri rett. Den er kronglete, full av lyskryss, motgående trafikk og lave og høye fartsgrenser. Som det står i den nye overordnede delen av læreplanen, «kompliserte pedagogiske spørsmål har sjelden sikre svar.» Jeg er enig med Handal i at utdanning er en risikosport. Men evidensbasert forskning øker sannsynligheten for at man lykkes i å følge opp flere elever på en bedre måte og skape inkluderende fellesskap i klasserommet. Det krever et lagspill.

Vidaregåande må gi tyngre studiebagasje

● Torbjørn Ryssevik

tidlegare lektor og
tillitsvald

FOTO TOM-EGIL JENSEN

● Anders Folkestad

tidlegare lektor og
tillitsvald

FOTO MARIANNE RUUD

Eit nytt studieår er i gang. Kor godt budde er studentane for lange og krevjande studium?

Det har vore heftig debatt om fråfallet i vidaregåande opplæring. Fråfallet i høgre utdanning har fått mindre merksemd. Ifølgje Statistisk Sentralbyrå (SSB) fullfører berre to av tre studentar ei grad, og det etter åtte år. Fleire forskingsrapportar peikar på at mange studentar manglar kunnskap og kompetanse som trengst, for å meistre krava i høgre utdanning. Alarmklokkene bør ringe både i utdanningssystemet og i dei politiske miljøa. Det kan vere bra at mange får sjansen. Men for mange blir høgre utdanning også ein veg til nederlag og til forkorta yrkesliv.

Alle skuldar på alle.

Vidaregåande gjer ikkje den studieførebuande jobben godt nok, hevdar universiteta, som sjølve vert skulda for dårleg undervisning, og for ikkje å tilpasse seg studentane sitt nivå. Studentane peikar på studiefinansieringa som tvingar dei til arbeid ved sida av studia. Politikerane er stort sett tause. Det gir større politisk gevinst å tildele studiekompetanse gjennom vedtak enn å stille relevante krav. Universiteta og høgskulane sitt svar er forkurs eller eigne kompetansekrav. Dermed blir vidaregåande skule si rolle svekt. Det gagnar ingen, og slett ikkje dei unge.

Eit offentleg utval, Lied-utvalet, har fått i oppdrag å greie ut korleis vidaregåande opplæring skal

tilfredsstille behova samfunn og arbeidsliv har for kompetanse. Det sentrale spørsmålet blir korleis ein kan møte forventningar om masseutdanning og samstundes sikre god kvalitet, ikkje minst som grunnlag for å studere.

Lærarkompetansen må styrkast

I gymnaset dominerte lektorane. Slik er det ikkje i dagens studieførebuande program. Halvparten av lærarstaben har kortare utdanningar, mindre enn fire år (SSB 2017). Sjølv blant dei som underviser i fag med stor fagleg fordjuping, er lærarar med hovudfag/master i mindretal.

Det har vore eit betydeleg nasjonalt kompetansefall i den studieførebuande utdanninga i løpet av nokre tiår. Det har skjedd utan nemneverdig interesse frå forskarhald og heilt utan politisk interesse.

Kompetansekravet for å undervise i eit fag er 60 studiepoeng (eitt år). Dei fleste lærarar tilfredsstiller dette minimumskravet. Men det held ikkje for undervisning på dette nivået. Nye læreplanar, der val av lærestoff og metode i stor grad er overlate til læraren sitt faglege skjønn, forsterkar behovet for større fagleg tyngde.

Er mastergrad svaret?

Somme hevdar at dette er eit forbigåande problem. No får alle framtidige lærarar master. Men den nye, generelle masterutdanninga, primært innretta mot grunnskulen, sikrar ikkje nødvendig fagfordjuping for å undervise i dei ulike faga i vidaregåande. Difor må universiteta både oppretthalde lektorutdanninga basert på disiplinlag og utvikle ei masterutdanning særskilt retta mot studiespesialiserande program i vidaregåande.

Kompetansekrava for lærarar i grunnskulen er skjerpa dei siste åra. Det er bra. Tilsvarande må skje i vidaregåande. Det må dessutan bli attraktivt for lektorar med doktorgrad å arbeide i vidaregåande.

Betre samspel

Å utdanne lektorar var lenge ei hovudoppgåve for universiteta. No er prioriteringa annleis. Det er forskning og publisering som gjeld. Undervisning og fokus på overgangen mellom vidaregåande og høgre utdanning har i mindre grad vore interessant eller meritterande. Vidaregåande skule er no ein del av den såkalla grunnopplæringa, tett kopla til grunnskulen. Ein konsekvens er at banda har slitna i andre enden, i kontakta med høgre utdanning. Det svekkjer vidaregåande skule si rolle som plattform for studium.

Denne utviklinga må snuast. Vidaregåande skule må forsterkast som studieførebuande institusjon. Dette krev politiske grep. Men det trengst også vilje til haldningsendring både i høgre utdanning og i vidaregåande. Eit første steg vil vere å opprette eit formelt organ med særskilt ansvar for overgangen mellom vidaregåande og høgre utdanning.

Tyngre studiebagasje

Framtidig samfunns- og arbeidsliv vil stille store krav til kompetanse. Å meistre vidaregåande vil vere avgjerande for å lukkast, enten det neste steget er yrkeslivet eller vidare studium. Mange elevinteresser og -behov skal følgjast opp i dagens vidaregåande opplæring. Det blir gitt mange og gode tilbod på ei rekkje fagområde, og det ser mellom anna ut til at elevane har god digital kompetanse.

Å sikre godt studiegrunnlag er viktigare enn å konstruere nye inntaksreformer, slik somme no tar til orde for. Det studiespesialiserande programmet må vere hovudvegen til studiekompetanse og legge lista for andre vegar til høgre utdanning. Det må stillast tydeligare krav til tekstlesing og ikkje minst til skrivning. Dette er kompetanseområde som høgre utdanning etterlyser. Samtidig må det studiespesialiserande programmet gi rom for fordjuping både i realfag, språkfag og samfunnsfag, men også i nye og tverrfaglege fagfelt. Elevane må møte arbeidsformer som kombinerer teori og praksis på ein heilt annan måte enn i den «gamle» skulen. Også studierelaterte metodar og større prosjektarbeid må det vere plass til.

Tyngre studiebagasje vil auke sjansen for at fleire meistarar høgre utdanning og fullfører innan rimeleg tid.

«Tyngre studiebagasje vil auke sjansen for at fleire meistarar høgre utdanning og fullfører innan rimeleg tid.»

Vidaregåande opplæring i ei brytningstid

● **Thom Jambak**
sentralstyremedlem i
Utdanningsforbundet
FOTO: MARIANNE RUUD

Fagutviklinga på skulane må styrast av lærarane og profesjonen og ikkje overlatast til politikarar eller leiarmodellar frå industrien.

Vidaregåande opplæring har vore stemoderleg behandla lenge. Det har ikkje vore djuptgripande endringar i vidaregåande sidan Reform 94, og elevane møter nær same tilbod og organisering i opplæringa som for 20 år sidan. Difor er det bra at Lied-utvalet skal komme med forslag til ny struktur og til korleis ein kan sette saman faga i vidaregåande skule.

Eit av dilemmaa Lied-utvalet må ta tak i, er målsettinga om at elevane både skal ha ei brei allmenndannande utdanning og ha spesialisert og praktisk kompetanse. Etter 2006 blei mål- og resultatstyring innført for fullt også i skulen. Læreplanane er det viktigaste styringsverktøyet i vidaregåande, men strukturen er heller ikkje tilpassa endringane i læreplanane dei siste åra.

I reforma frå 1994 blei krava til det vi kallar fellesfaga styrka. Årsaka var at ein meinte elevane trong brei kompetanse for å lykkast i eit samfunn der endringane i arbeidslivet går stadig raskare. Det er enda meir aktuelt i dag. Ikkje berre er det større krav til teoretisk kompetanse i alle yrke, elevane skal kunne forstå samfunnet, få ei kulturell tilhøyrslse, tileigne seg felles referanserammer, evne å arbeide saman med andre og til å forstå seg sjølv. I tillegg skal dei kunne ta kritiske avgjerder og reflektere rundt etiske dilemma. Alt dette treng vi at dei framtidige generasjonane er i stand til. Difor er det viktig at Lied-utvalet legg vekt på at vidaregåande opplæring skal ha ein allmenndannande funksjon. Den allmenndannande dimensjonen ved vidaregåande opplæring blir ofte

framstilt i opposisjon til den meir praktiske studie- og yrkesførebuande utdanninga. Den motsetninga er misvisande. Spørsmålet er korleis vektlegginga mellom dei to delane skal vere.

Lærarane frå vidaregåande skule får ofte kritikk for at studentar ikkje har kunnskap nok frå vidaregåande til å meistre høgare utdanning og at det er årsaka til at studentane ikkje gjennomfører studia. Språkrådet skriv til dømes at den mangelfulle grammatikkopplæringa i den vidaregåande skulen pregar språkundervisninga på universiteta og høgskulane negativt. Eg trur kritikken er rett, og eg håper Lied-utvalet tar utfordringa på alvor.

Ei årsak til at universiteta og høgskulane meiner studentane ikkje er førebudde i tilstrekkeleg grad, kan vere innføringa av eit år valfri påbygging med allmennfag for dei yrkesfaglege utdanningsprogramma. I praksis er kravet til generell studiekompetanse for opptak til høgare utdanning fullført og bestått i faga norsk, engelsk, matematikk, naturfag, samfunnsfag og historie. Bestått krev altså berre karakteren 2 eller betre. Er du verkeleg førebudd til studiar på universitetet med karakteren 2 i til dømes norsk? Ein bør gå gjennom krava til generell studiekompetanse på nytt og nivået for det å vere studieførebudd bør bli tydeligare definert. Det er likevel samspelet mellom den breie, allmenndannande skulen og dei sjølvvalde emna som det er verdt å halde fast ved og utvikle i framtida. For å få til dette er vi avhengige av at det er tid og rom for fagutvikling på skulane. Dette må styrast av lærarane og profesjonen og ikkje overlatast til politikarar eller leiarmodellar frå industrien.

Mange av lektorane og adjunktane som arbeider i vidaregåande opplæring, opplever at vidaregåande skule har blitt meir lik ungdomsskulen. Arbeid med faga har vore nedprioritert til fordel for andre oppgåver. Moglegheita til å til å førebu undervisning, undervise og evaluere undervisninga har vore mindre. Det er avgjerande at elevane tileignar seg den kunnskapen dei treng når dei skal vidare til universitet eller høgskuler. Då er lærarane si faglege utdanning viktig. Men heile ein femtedel som underviser i vidaregåande er ikkje kvalifiserte.

Skulesystemet i dag sentraliserer makt og desentraliserer ansvar. Difor sit ofte læraren og skuleleiaren igjen som svarteper trass i at føresetnadene for å drive ein god skule ikkje alltid er til stades. Å aleine legge ansvaret på læraren for dårleg studieførebuande elevar blir å rette bakar for smed.

Samfunns- og arbeidslivet i framtida vil stille store krav til kompetanse. Men det er ikkje noko nytt. Gjennom 1970- til 2000- talet var vi i stand til å omstille Noreg frå eit fiske- og jordbrukssamfunn til eit høgteknologisk oljesamfunn med stor sosial og økonomisk likskap. Dette klarte dei som hadde gått på den «dårlege» skulen for «PISA-sjokket» og innføringa av mål- og resultatstyring i skulen. Kunnskapar, ferdigheiter og verdiar låg til grunn.

Skal vi skape sjølvstendige, kunnskapsrike, kreative, kritiske og oppfinnsame samfunnsborgarar, treng vi ein fagleg sterk og allmenndannande vidaregåande skule.

Ei av dei viktigaste tinga ein burde sjå på, er om ein kunne endre mål- og resultatstyringa i skulen. Men det er dessverre ikkje innafor mandatet til Lied-utvalet.

«Å aleine legge ansvaret på læraren for dårleg studieførebuande elevar blir å rette bakar for smed.»

Norskopplæringa må ha aktuelle tekstar

● **Steinar I. Bergo**

cand.philol.

FOTO PRIVAT

Norsk kan sjølvsagt ikkje lærast utan tekstar, men tekstane må vera aktuelle både i innhald og språk.

Som norsksfilolog i grunnskule, vidaregåande skule og med såkalla «asylnorsk» har eg gjort meg nokre tankar om pensum og undervisning for innvandrarar. I «nynorsklandet» Ulvik var det bestemt at ein skulle læra dei å skriva nynorsk, sjølv om erfaringa hadde synt at bokmål fell lettare. Dei måtte difor takla dialekt, bokmål og nynorsk. Såleis møtte dei ofte tre ord med same tydinga. Eg kan berre hugsa ein person som snakka nynorsk. Han heitte Herbjørn Sørebo og er dess- verre død for mange år sidan!

Eg og ein kollega hadde ein gong frivillig norsk-undervisning for over hundre asylsøklarar som var innkvarterte på Ulvik hotell. Me lærde dei bokmål! Det me øvde på i Ulvik, var dialogar om å ta bus- sen, gå på kafé og handel, gå til lækjar med meir. I tillegg lærde me dei ord om hus, rom, klede, mat, barnehage og skule. Alle saman vart seinare flytta til gamle Bergen lærarskule på Landås og hamna i eit bokmålsområde.

Dei som byrja med nynorsk i Ulvik og no går vidare på studieførebuande kurs, vel stort sett bokmål! Eg hjelper litt til med lekser og har gjort meg nokre tankar om didaktikk og pedagogikk. «Tilpassa opplæring» er eit honnørømgrep frå grunnskulen som aldri har vorte oppfylt. Vidaregåande skule har vel ikkje med dette i teorien ein gong. Pensumet ser ut til å vera nokså rigid og likt for alle. Ein kveld jobba me oss gjennom Gisle saga Súrssonar (Gisle Súrssonar saga). Den norrøne diktinga er verkeleg stor og flott kunst, men for ein bokmålsskrivar frå Syria vert dette tung kost på arkaisk nynorsk. Vikingtid, anna norrøn dikting og renessansen vert nokså usannsynlig for folk med ein heilt annan kulturbakgrunn. Dikting og kunst

frå gamle Hellas og Italia (antikken) vert fjernt for ein muslim. Dei har med seg sin kultur som er verdfull for dei; og spørsmålet er om dei skal verta norske på alle vis? Mangfald og likeverd, ikkje slik som nordmenn/europearar tidlegare tvinga sin kultur på mykje av verda. I tillegg er det mange nordmenn som veit lite om ovannemnde tema, men dei klarer seg veldig godt for det!

Å få med seg litt om historie og kultur er sjølv- sagt verdifullt for alle, men for innvandrarar som siktar mot språkleg kompetanse god nok til å kunna studera, vert annan kunnskap eit slags trinn to. Dei må gå frå det nære (språkverktøyet) til kunnskapsinnhenting. Språket kan sjølvsagt ikkje lærast utan tekstar, men tekstane må vera aktuelle både i innhald og språk. Her må ein tenkja didaktisk annleis.

At foreldra lærer bokmål og borna lærer nynorsk, er uproblematisk. Borna lærer i lag med venner og venninner, og nynorsk vert naturleg. I våre dagar med så mykje migrasjon er det svært vanleg at foreldra held på språket sitt, medan borna skifter. Det har med borna si inkludering, sosialisering og tilpassing å gjera.

Me som kjempar for nynorsken, bør heller enn å tvinga asylsøklarane til å skriva nynorsk, passa på at lokal administrasjon og offentlege personar i nynorskområdet skriv ein rett nynorsk. Klarer dei ikkje det sjølv, er det svært enkelt med eit språkvask i desse datatider! Ein nynorsk vidaregå- ande skule la på heimesida si ut fylgjande: «Plan for foreldremøter». Eg påpeika dette. Overskrifta vart snøgt retta til Plan for foreldremøte, men eg fekk inga takk!

KLAR FOR FAGFORNYELSEN?

Hva kommer av nye læremidler til Fagfornyelsen 2020?
Hva skal vår skole bruke? Gi dere selv tid til å gjøre de riktige valgene. Få innblikk i alt det nye som kommer

Fagfornyelsen og de nye læringsressursene

Sandefjord 3.-4. feb 2020
Trondheim 12.-13. feb 2020
Bergen 5.-6. mars 2020

Her kan lærere og skoleledere få svar fra forskere, fagfolk i norsk skole, Utdanningsdirektoratet, Statped og forlagene.

Påmelding - gå til digitalkompetanse.no

Nordahl, evidens og kampen om makaroniens

● **Roar Ulvestad**
hovedtillitsvalgt i
Utdanningsforbundet
Bergen

FOTO INGEBJØRG JENSEN

Nå ruller det og går en kamp om bruken av det mystiske «evidens» i forbindelse med utdanningspolitikk, som har endt opp i strid rundt pedagogikkforskeren Thomas Nordahls bruk av evidens.

Denne diskusjonen mener jeg står i veien for en ryddig bruk av det som i utgangspunktet kan være et nyttig saklighetskriterium i noen vitenskapelige sammenhenger. Den gode evidensdiskusjon har vi ikke hatt.

Hva slags evidens eller bevisføring er det legitimt å bruke i utvikling av pedagogisk og faglig praksis, og hva slags bevisføring er det ikke mulig å bruke? Det er ikke så enkelt at det er en kamp mellom kvalitativ og kvantitativ tilnærming.

John Hatties kvantitative metastudier er for eksempel så massive at de ikke kan underkastes retesting. Selve omfanget kan dermed ses på som det vitenskapelig metodeteori kaller en immuniseringsstrategi.

Det er mange betimelige spørsmål å stille til hva vi skal basere undervisning på. Hva er det som virker? Hva bør vi unngå? Hva slags «forståelse» skal vi dypest sett basere oss på for å gi elevene best mulig undervisning? Nordahl forkludrer dessverre en nyttig diskusjon med å sette evidens i opposisjon

«Enhver som har enkle svar på spørsmålet om evidens, bør for øvrig ekskluderes fra debatten og sendes til en øde øy.»

til metodefrihet, og Vips, så har evidens blitt en styringsfaktor. Kanskje det er derfor han er populær i skoleeierkretser.

Enhver som har enkle svar på spørsmålet om evidens, bør for øvrig ekskluderes fra debatten og sendes til en øde øy. Så finner man fort ut hva som virker eller ikke.

Etymologien til verbet «å forstå» er ikke så mystisk, det er «å stå foran». Står du foran noe, ser du gjerne hvordan det ser ut. Det kommer an på synet, eventuell styrke på brilleglassene om du bruker briller, om de er nypussa, om det er tett skodde eller klarvær og om du er full eller edru.

Det som dølges noe i begrepet «forståelse», er egenbidraget vårt i forståelsen. Hva er det i oss som er med på å forme forståelsen vår av et gitt tema eller problemstilling? Vi har det med å ta med mye av oss selv når vi skal forstå noe. Vi toner gjerne ned det som truer den forståelsen vi har fra før, og vi prøver gjerne å få bekreftelse på at det vi forsto fra før, er rett. I alle fall fungerer jeg sånn. Helt i strid med vitenskapelige idealer om å teste ethvert standpunkt på den mest skånseløst kritisk tenkelige måte.

Det å forstå handler i et egosentrisk (ikke-vitenskapelig) perspektiv dessverre om å underkaste nye erfaringer og kunnskaper for våre allerede etablerte. Ifølge psykologien er det et dyptgående instinkt at vi i møte med kunnskap som truer vår etablerte posisjon, er tilbakeholdne med å ta denne helt alvorlig. Forsvarsmekanismer blir det vel kalt. Vi er fulle av sånne.

Denne spenningen mellom ny kunnskap og den etablerte kan vi kjenne igjen i denne metodestriden som nå pågår. Diskusjonen er for lengst polarisert, polene verner om standpunktene sine, viser lite forståelse for det motsatte standpunkt, og den fornærmede vitenskapsmann vil ikke diskutere sak, men angrep på sin person.

Motstanderne av bruk av evidens fremstår for meg som både fag-, situasjons- og relasjonsorienterte, mens de store evidensforkjemperne blir aldri lei av å fortelle «hva som virker», uavhengig av situasjon og elevgruppe. Thomas Nordahl setter selv opp en motsetning mellom «empirisk kunnskap om læring» og setter det opp mot «erfaringsbasert», «anti-empirisk» og «verdiforankret». Som Svein Sjøberg, professor i naturfagenes didaktikk, påpeker i ett av sine siste innlegg i denne debatten, er verdier en del av all forskning. Hva vi forsker på er ikke tilfeldig, og det er kanskje ikke alltid de vanlige spørsmålene som får de store tildelingene.

Nå sier Nordahl at han ikke forakter lærere. Vel og bra. Derimot er han flink til å bygge stråmenn som han kaller lærere. Han skisserer ofte en lærer som i metodefrihetens navn følger de tilbøyelighetene og ideene som han føler for, ut fra egen erfaring og dagsform. Det er selvfølgelig en ufordragelig skikkelse, men jeg har hatt noen hundre kolleger der ingen kan sies å være av dette slaget. Ifølge evidenshierarkiske betraktninger er jo dette selvfølgelig et altfor lite utdrag av populasjonen til at man kan generalisere.

Ifølge Talis-undersøkelsen fra 2018 står det ikke så verst til med norske lærere. De har for eksempel god kontakt med elevene, og er langt kommet i bruk av vurdering for læring. Ifølge Talis er norske lærere gode i tydelighet, mens det er en nedgang fra Talis 2013 på delfaktorer relatert til elevengasjement. Kanskje all denne tydeligheten, transparensen og fokus på performativitet som kompetansemålspraksisen har ført med seg, gjør at elevene kjeder seg. Kjedsomhet er for øvrig en av de faktorene som ifølge John Hatties rankingliste virker mest destruktivt inn på læringsutbytte. Kjedsomhet er ut fra Hatties mosebøker mer negativt for læring enn depresjon, men ikke fullt så negativt som døvheter eller ADHD. Jeg kan ikke registrere at så mange har engasjert seg på vegne av denne enden av Hatties skala.

Evidensen viser altså at Nordahl muligens tar for hardt i når han krisemaksimerer metodefrihetens konsekvenser. Forhåpentlig gir Fagfornyningen enda mer plass for lærernes profesjonelle skjønn, slik at det ikke blir altfor kjedelig i klasserommet, basen, hjemområdet eller hva det nå kalles om dagen. Men nå er det nok tørrsnakk, vi trenger litt litteratur for å gi litt substans til dagens høyst fordomsfulle og uvitenskapelige monolog.

Kampen som går om evidens er ikke ulik den metodestriden som pågår mellom to av roman-skikkelsene i romanen Ferdurdurke (1937), av Witold Gombrowicz (1904–1969), for øvrig Dag Solstads favorittforfatter. To professorer, i henholdsvis «syntetikologi» og «syntesiologi», barker sammen for å finne ut om det er syntesen eller analysen som er suveren. Kampen om forklaringsmodellene ender i en duell, som blir uavgjort. Der kommer så høydepunktet:

«Siden utgangen på duellen ble uavgjort, gikk de to motstanderne over til verbal nærkamp. «Makaroni!» sa doktor og professor i analytisk teori Anti-Philifor. Syntetikerens svarte straks: «Makaroni!»

vesen

Anti-Philipor brølte: «Makaroni, det vil si egg, mel og vann i mekanisk blanding!» Philipor repliserte øyeblikkelig: «Makaroni, det vil si makaroniens egentlige substans, dens essensielle makaronisme, makaronien in se!»

Analytikeren vil bryte ned fenomenet til de enkelte bestanddeler, for å forklare «hva som virker», mens «syntesiologen» Philipor går etter essensen som den høyeste virkelighet, ikke så rent lite inspirert av Platon, selv om Platon nok aldri kom så langt som til å snakke om makaroniens høyere idé. Kanskje sannheten om makaronien fordrer litt av begge tilnærmingene? Om en forstår makaronien gjennom delene eller helheten, er vel det sekundært i forhold til faktisk å spise den, tenker jeg. Får vi vondt i magen? Legger vi på oss eller slanker vi oss? Er det egentlig sunt å spise bare makaroni? Trenger jeg noe mer enn makaroni? Det er mange spørsmål en kan stille seg i makaronisammenheng. Jeg for min del liker at både analyse og syntese er med i betraktningen, jeg er nok litt for glad i selve erfaringsbiten, men det er til syvende og sist den som holder oss i livet til den blir lei av det. Det er den draumen me ber på, at evidensdebatten ein dag blir al dente.

Thomas Nordahl siterer John Hattie på evidenshimmelen slik, og det er et godt sitat: «Hattie (2009)

uttrykker at evidensbasert kunnskap ikke kan gi enkle pedagogiske løsninger, men at kunnskapen er et godt grunnlag for intelligent problemløsning i skolen. Det vil si at denne kunnskapen er et grunnlag for å ha gode pedagogiske diskusjoner i den enkelte skole. Slik kan denne forskningsbaserte kunnskapen gi grunnlag for åpne og reflekterte pedagogiske samtaler i skolen.»

For meg er «empirisk kunnskap» ikke noe annet enn erfaringskunnskap satt i system gjennom metoder som synliggjør og sannsynliggjør hva som virker i hvilke sammenhenger. For å få «det som virker» til faktisk å virke, må vi snakke sammen og bruke det vi har av felles og individuell erfaring. Av og til er det faktisk enkeltindividets eller gruppens kreative og inspirerte bidrag som kan snu en hel situasjon til det bedre, evidens eller ikke.

Nå har jeg brukt et tekststed fra en skjønnlitterær bok til å sannsynliggjøre en holdning jeg hadde fra før på en helt uvitenskapelig måte. Jeg vil ikke gi meg med det, men avslutte med et dikt av Einar Økland, som sier noe om vårt begjær til å stadig underkaste deler i et større hierarki, i en stadig streben mot kunnskap av høyere orden. Det er vel det nærmeste en kan komme et dyrisk instinkt i vitenskapen også. Kanskje både instinktet som ligger bak analysestran-

gen, det å pelle ting fra hverandre, og syntesetringen, det å stadig jage etter forståelse av høyere orden å underkaste elementene i, er blindveier. Mens professorene slåss, vansmekter ungene og venter på mat!

Kanskje vi kan roe litt ned etter hvert, og se hva vi kan få til med makaronien i fellesskap? Jeg skal ikke si mer, i frykt for å ødelegge leserens private lesing av diktet. Det rokker sikkert ikke på det vedkommende kunne fra før uansett. Det gjelder jo å tviholde på status quo!

PAROLE

Forsvar bokstavane mot orda
Forsvar orda mot setningane
Forsvar setningane mot tekstene
Forsvar tekstene mot bøkene
Forsvar bøkene mot biblioteka
Forsvar biblioteka mot byane
Forsvar byane mot nasjonane
Forsvar nasjonane mot verden
Forsvar verden mot lesarane

TILBUD PÅ BARNEBOK:

Verdt å vite om dyras liv

Ønsker du å undervise om dyrevelferd, men vet ikke hvordan? «Verdt å vite om dyras liv» er en morsom og lærerik bok som gir en fin innføring i dyrevelferd og dyrehold. Boka er skrevet av Rådet for dyreetikk for bruk i undervisning i 3.-4. klasse, men kan fint leses av både eldre og yngre. Boka finnes på både nynorsk og bokmål.

Enkeltpok: kr. 50,-
Klassesett 20 bøker: kr. 750,-
Gratis frakt i Norge.

Bestilling av bøker:
Send e-post til kristian.ellingsen@vetinst.no

Har du noko på hjartet?

Dine meiningar er viktige for oss. Send debattinnlegg, innspel og kronikkar til debattansvarleg Ståle Johnsen på debatt@utdanningsnytt.no. Debattinnlegg kan vere på maks 2000 teikn, inklusive mellomrom. For innlegg på innspelsplass er lengda 2000-8000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 8000 og 12.000 teikn. Vi ber alle oppgi fullt namn, adresse og telefonnummer. Redaksjonen set retten til å kutte og redigere i innlegga som vilkår. Innlegg kan òg bli publiserte på Utdanningsnytt.no.

Statsbudsjettet 2020

Skuffet over kutt i Statped

Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG) er glad for at regjeringen foreslår tidsfrist på fem dager for behandling av mobbesaker hos Fylkesmannen. Men FUG er skuffet over et kutt på 25 millioner kroner til Statped.

I sitt forslag til statsbudsjett for 2020 foreslår regjeringen at Fylkesmannen får en tidsfrist til å iverksette en plan for håndtering av mobbevarslinger på skolen. Vi er fornøyd med en slik tidsfrist, som vi har foreslått tidligere. Men vi stiller spørsmål ved det lave beløpet på 4 millioner kroner. Derimot er FUG svært skuffet over kuttet på 25 millioner kroner til Statped. Dette er bekymringsfullt. Vi mener at viktig spisskompetanse om en sårbar gruppe elever går tapt når Statped svekkes. Dette mener vi ikke kan erstattes på en like god måte i kommuner og fylker.

Regjeringen foreslår videre satsing på lærerspesialister, med til sammen 200 millioner kroner. Det skal utgjøre 1500 lærerspesialister. Men FUG savner at det settes av midler til egne spesialister på hjem-skole-samarbeidet, som er så viktig for inkludering og integrering.

I og med at lærerutdanningene har så lite om hjem-skole-samarbeid, kunne dette blitt den

aller viktigste lærerspesialistutdanningen.

Regjeringen vil gi skolefritidsordningen (SFO) et løft ved å innføre en rammeplan som kan bidra til økt kvalitet i SFO-tilbudet. I tillegg skal en heltidsplass på SFO ikke koste mer enn seks prosent av familiens samlede inntekt. Forslaget vil omfatte om lag 14 300 barn på 1. og 2. trinn, og det foreslås å bruke 58,2 millioner kroner på tiltaket i 2020. Vi er glade for disse SFO-tiltakene. Dette er viktig både for sosial utjevning og for arbeidet med tidlig innsats og inkludering i skolen.

FUG er glad for at budsjettet øker støtten til arbeidet mot mobbing, inkludert 10 millioner til de regionale- og fylkeskommunale mobbeombudene.

Vi er også glade for 15 millioner til flere minoritetsrådgivere i skolen, samt at regjeringen har invitert kommunene til å prøve ut ulike ordninger med fleksibel skolestart. Dette har FUG vært opptatt av lenge.

Gunn Iren Müller

Leder av Foreldreutvalget for grunnopplæringen

Gunn Iren Müller

FOTO FUG

Fravær av satsing på seksualitetsundervisning

Med et konkret løfte om en satsing på seksualitetsundervisning i Granavolderklæringen hadde Sex og Politikk forventet å se en prioritering i statsbudsjettet. Dessverre er denne satsingen fraværende.

Budsjettene innen helse, kunnskap, kultur og barne- og familiedepartementet, fremmer flere gode tiltak for å motvirke vold, trakassering og mobbing. De lover handlingsplaner mot vold og for å redusere uønskede graviditeter og en økning til forskning på forebygging av seksuelle overgrep mot barn og unge. Dette synes Sex og Politikk er positivt. Samtidig ser vi at seksualitetsundervisning ikke er tatt med i disse tiltakene.

Mangelen på satsing på seksualitetsundervisning er skuffende, når det var så tydelig i Granavolderklæringen. Norge må satse sterkere på

forbyggende og helhetlige tiltak innen utdanning og helse. Seksualitetsundervisning bidrar til livsmestringsferdigheter hos barn og unge, fremmer en positiv seksualitet og er et bredt forebyggende tiltak. Seksualitetsundervisning er en brobygger mellom de ulike tiltakene og prioriteringene i departementene. Det er synd at regjeringen lar anledningen gå fra seg til å fremme en slik helhetlig innsats.

Sex og Politikk ønsker en synlig og eksplisitt satsning på helhetlig seksualitetsundervisning i skole og helsevesen. Dette kan gjøres ved å inkludere en egen post i statsbudsjettet, slik man har i Sverige, hvor de i fjor hadde en økning i seksualitetsundervisningen som var større enn den totale bevilgningen i Norge.

Regjeringens nye storsatsing på sårbare grup-

per er et viktig arbeid for å sikre inkludering og utvikling for alle. Det nye programmet skal inkludere tiltak mot både menneskehandel, skadelige skikker og for inkludering av mennesker med funksjonsnedsettelse.

Dette er viktige områder som har fått for liten oppmerksomhet. I tråd med regjeringens tidligere uttalelser håper vi at dette programmet også inkluderer en helhetlig satsing på seksualitetsundervisning.

Tor-Hugne Olsen

Daglig leder i Sex og Politikk

FUB savner friske midler til økt grunnbemanning

Foreldreutvalget for barnehager (FUB) savner friske midler til å styrke grunnbemanningen i barnehagene i forslaget til statsbudsjett for 2020. Det skrives og snakkes mye fra regjeringens side om tidlig innsats, forebygging og inkludering i barnehagen. Men i budsjettet følger det ingen friske midler med til å styrke grunnbemanningen. Dette mener FUB er helt avgjørende i det forebyggende arbeidet.

Det er et faktum at det ikke er nok ansatte tilgjengelig for enkeltbarnet og barnegruppene i barnehagens åpningstid. Dermed blir spriket mellom regjeringens målsetting om tidlig innsats og arbeidet med inkludering og dagens virkelighet, altfor stort.

Dagens grunnbemanning er en minimumsnorm, og har vært på plass i mange barnehager og kommuner i flere år allerede. Presset på barnehagene med å forebygge og avdekke behov hos barn som trenger særlig hjelp, minoritetsspråklige barn, barn som er utsatt for omsorgssvikt, vold og overgrep og i forhold til kjønnsforskjeller, står i grell kontrast til det som faktisk er lagt inn i statsbudsjettet.

FUB er imidlertid fornøyd med regjeringens viktige og gode arbeid med kompetanseutvikling av de ansatte, og satsingen på arbeidet med barnas psykososiale barnehagemiljø.

FUB ser også at regjeringen tar

sikte på å innføre en plikt for kommunen med å vurdere norskkunnskaper til alle barn under skolepliktig alder. Hensikten er god, men FUB ser at dette er et ansvar og arbeid som raskt vil legges til de ansatte i barnehagene.

I så fall frykter FUB for at dette blir en oppgave som legges på toppen av det grunnbemanningen i barnehagen allerede skal utføre, og i verste tilfelle vil tas fra tiden de ansatte skal ha sammen med barna.

FUB er samtidig fornøyd med at det satses godt med tanke på de mest sårbare barna og barnefamilierne, og at regjeringen øker tilskuddet til økt barnehagedeltakelse både for minoritetsspråklige barn og barn i asylmottak.

Det er også viktig og bra at ingen familier skal betale mer enn seks prosent av samlet skattbar inntekt for en barnehageplass. FUB mener at betaling for kost må legges inn i selve foreldrebetalingen, slik at mottilbudet i barnehagene blir mer likeverdig for alle barn uavhengig av barnehagen de går i, og at det gis mulighet for gradert foreldrebetaling også for kost.

Marie Skinstad-Jansen
leder i Foreldreutvalget for barnehager (FUB)

Les også om forslaget til statsbudsjettet på side 6 og 7.

Spriket mellom målsettinger og bemanning er for stort, mener Foreldreutvalget for barnehager.

ILL. FOTO TOM-EGIL JENSEN

BARNAS RETTIGHETER

NY NETTSIDE MED MASSE MORO!

Redd Barna

VELKOMMEN TIL RETTIGHETSSLOTTET!

Redd Barnas undervisningsmaterieell om barns rettigheter.

For de eldste barna i barnehagen og elever på 1.-4. trinn.

BARNEKONVENSJONEN
30 år
20. november 2019

reddbarna.no/rettighetsslottet

● Lovlig og ulovlig kopiering

Fremtidens skole er bygget på delingskultur

I en sak publisert på NRK 26. september beskrives en kjent problemstilling, nemlig at piratkopiering av læreverk er blitt hverdagskost i flere norske grunnskoler. Lærere klager på for dårlige lærebøker og gjør seg til lovbrøttere gjennom at de kopierer fra bøker og annet materiale som er underlagt loven om opphavsrett. Vi i Creative Commons Norge mener det er viktig at alle lærere i den norske skolen forholder seg til lovene som regulerer deres mulighet til å kopiere.

Også utenfor skolen er dette et problem. Noen ganger kan selv små brudd på opphavsretten, gjort i god tro, få store konsekvenser. Et eksempel er Loddefjord idrettslag, som for et par år siden brukte et bilde av det norske flagget i forbindelse med 17. mai, uten å spørre fotografen om lov, for så å måtte de punge ut med 5.000 kroner.

Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening, Kopinor, Steffen Handal i Utdanningsforbundet og KS uttaler seg alle om den «kritiske situasjonen» som den norske skolen og lærerne har havnet opp i, men her mener vi at det er et svært viktig element som mangler i diskusjonen.

Det finnes nemlig en veldig enkel løsning på problemet. Den digitale delingskulturen er i dag godt utviklet globalt. Denne delingskulturen bygger på at digitale bøker, læringsressurser og andre kilder blir underlagt det som kalles en fri lisens. Den mest brukte av disse er Creative Commons. Denne lisensen gir alle som ønsker det, lov til å gjenbruke digitale bøker, annen tekst, film og lyd uten å spørre om lov, men under gitte forutsetninger. Tillatelsen til gjenbruk har opphavsmannen gitt på forhånd ved å bruke denne lisensen. De mest brukte av Creative Commons-lisensene tillater også gjenbruk av kommersielle aktører,

noe som gir spennende muligheter for forlag og bedrifter som utvikler teknologi for brukere i norsk utdanning.

Norsk skole står foran en betydelig omveltning i forbindelse med fagfornyelsen, og det blir helt avgjørende at man nå bygger en aktiv og lovlig delingskultur blant lærere og elever for å kunne tilby oppdaterte læremidler for fremtiden. Et viktig perspektiv for fremtidens skole er også at eleven skal skape mer selv og da må de kunne gjenbruke, endre og dele det materialet de jobber med. Det finnes allerede mange gode ressurser som det er lovlig å

kopiere fra. Et eksempel er Nasjonal Digital Læringsarena (NDLA) i den videregående skolen, mens det for grunnskolen er få norske ressurser som tillater gjenbruk og deling.

Det er også viktigere enn noen gang å involvere lærerne i prosessen. Læremidlene blir best når læreren slippes til og de kan definere hva som er best for deres elever, noe frie digitale læringsressurser legger veldig godt til rette for.

Vi står midt i en overgang fra «Gutenbergs paradigme» hvor bøker ble produsert og distribuert, til en digital fremtid hvor bøker er regnet som utdatert nærmest før de er

En aktiv og lovlig delingskultur er nødvendig for at elevene skal få oppdaterte læremidler, mener Christer Gundersen.

ILLUSTRASJON PIXABAY

kommet frem til eleven, og hvor lærebøker nesten alltid kombineres med andre former for læringsressurser. For å være rustet til å skape fremtidens skole må vi tenke nytt, vi må bygge delingskultur.

Christer Gundersen
Leder for Creative Commons Norge

Rett på sak

● Statsbudsjettet

God støtte til nynorsktiltak

Regjeringa har sett av 4,2 millionar kroner ekstra til nynorsktiltak i statsbudsjettet. Det er gledeleg at regjeringa ynskjer å ta i eit tak for nynorsken. Med ekstraløyvinga på 4,2 millionar kroner nyttar dei pengane godt og får effektiv satsing på digitalisering og tiltak retta inn mot barn og unge.

Nynorsk pressekontor får auka støtte til arbeidet med ein nynorsk robot som skal maskinomsetje tekstar frå bokmål til nynorsk. Satsing på nynorsk språkteknologi er heilt vesentleg for å følgje med i den digitale framtida. Det er ekstra stas at denne løyvinga kjem same hausten som Nynorsk pressekontor fyller 50 år.

Både Samlaget og Landssamanslutninga av nynorsk kommunar (LNK) får støtte for å gje barn og unge bøker og aktuelt lesestoff på nynorsk. Samlaget får pengane for produksjon av digitale lydbøker på nynorsk for barn og unge, og LNK gjev ut avisa Framtida for barn og unge.

Ekstraløyvingane fordeler seg slik: 1 million kroner i løyving til Nynorskhuset i Førde, 1,2 millionar kroner til LNK, 1 million kroner til Nynorsk pressekontor og 1 million kroner til Det Norske Samlaget. Det er også spennande at regjeringa stør etableringa av Nynorskhuset i Førde med ein million kroner som dei gjev til Sogn og Fjordane Teater. Å få etablert eit nynorskhus i Førde vil vere med på å styrkje nynorsk teater for barn.

Noregs Mållag er skuffa over at regjeringa heller ikkje denne gongen kjem med ei avklaring i spørsmålet om språkdelt ungdomsskule. Dette må på plass for å sikre dei språklege rettane til nynorskelevane.

Magne Aasbrenn
leiar i Noregs Mållag

● Nyutdannede lærere

Når læreren er god, lykkes barna og elevene

● Frank Aleksander Bræin

Leder for Pedagogstudentene

FOTO JONAS OHLGREN ØSTHUS

Det finnes ingen kvikkfix eller enkle løsninger på hva det vil si å være lærer.

Norge mangler og kommer til å mangle lærere i tida framover. Å beholde de lærerne vi utdanner vil være en av våre viktigste oppgaver i tiden som kommer. Pedagogstudentene mener at veiledning for nyutdannede lærere er et av de sterkeste kortene vi har på hånda for å sørge for at nye lærere ikke slutter i yrket. Men den viktigste grunnen til at veiledning må på plass handler om å utvikle den enkelte lærer og profesjonsfellesskapet. Til det beste for barn og elever.

Hva skal vi med veiledning, og hvorfor slutter vi ikke å snakke om det? Svaret på dette er både enkelt og sammensatt. Det enkleste og kanskje mest banale svaret er: Vi kan ikke lære alt i utdanningene alene og overgangen fra utdanning til yrke kan oppleves som rå og brutal. Det mer sammensatte svaret handler om kompleksiteten i en lærers hverdag og at det selvfølgelig ikke er alt vi kan eller skal lære gjennom utdanningene vi tar. Noen ting må du faktisk øve på for å bli god. Det er ikke sånn at alle nyutdanna trenger veiledning fordi nyutdanna lærere ikke kan noe.

Læreryrket både er og skal være kompleks. Det finnes ingen kvikkfix eller enkle løsninger for hva det vil si å være

lærer. Hverken i barnehage, grunnskole eller i videregående opplæring. Som nyutdanna lærer vil du møte mange nye situasjoner og helt uforutsette hendelser. Du vil aldri kunne være helt sikker på hva som skal skje i møte med barnegruppa eller klassen. For meg er det kanskje denne usikkerheten som er noe av kjernen i det å være lærer.

Tvil kan være utfordrende å stå i, men det kan også gi muligheter i det pedagogiske arbeidet. Men i mylderet av muligheter, vil det være avgjørende at læreren, nyutdanna som erfaren, får satt ord på det som skjer i en hektisk arbeidshverdag. Pedagogstudentene mener at veiledning blir et viktig verktøy for å få til en utviklende praksis og et profesjonsfellesskap som ikke fryses fast.

Heldigvis kan vi bygge både kunnskap og kompetanse basert på erfaringene våre. Det kan være mulig å pakke ut handlingsmønstrene våre i møte med faget, kollegaer og hverdagen. I beste fall kan vi utvikle den enkelte lærer, profesjonsfellesskapet og den lærende organisasjonen vi er en del av. Det er til det beste for elevene og barna vi møter. I flere tilfeller vil vi prøve og feile, og prøve og feile på nytt. Vi kan korrigere oss selv eller eventuelt ikke tenke mer over en praksis som tilsynelatende funka. I verste fall funker det for oss, men ikke for læringsfellesskapet vi skal være med på å utvikle.

Lærerens profesjonsfaglige digitale kompetanse – hva er det?

● **Stine Brynildsen**
Høgskolelektor, Seksjon
for IKT og læring ved
lærerutdanninga,
Høgskolen i Østfold

FOTO H10

Skal vi kunne ha fruktbare diskusjoner om digital kompetanse, trenger vi noen felles referanserammer å diskutere ut ifra.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

I debatten om teknologi, skole og læring er det ett begrep jeg mener må løftes opp og synliggjøres i mye større grad. Det er et begrep som er like viktig som det er tungetvisteraktig, nemlig: Lærerens profesjonsfaglige digitale kompetanse. Eller PFDK, for enkelthets skyld.

PFDK – ord for ord

La oss starte sist som først, med ordet kompetanse. Kompetanse handler blant annet om å kunne til egne seg og anvende kunnskaper og ferdigheter til å mestre utfordringer og løse oppgaver i kjente og ukjente sammenhenger og situasjoner, samt å ha forståelse og evne til refleksjon og kritisk tenkning (Udir). Digital presiserer området vi snakker om. I framtida, kanskje allerede den nære, kan man tenke seg at begrepet «digital» blir overflødig, fordi det er en så naturlig og integrert del at man i stedet kun snakker om lærerens profesjonsfaglige kompetanse. På samme måte som man kanskje vil snakke om læring, ikke digital læring, eller om pedagogikk, og ikke digitalpedagogikk, læringsverktøy, og ikke digitale læringsverktøy, dømmekraft, og ikke digital dømmekraft, og så videre. Men foreløpig inkluderer vi ordet «digital». Profesjonsfaglig tydeliggjør at det er forskjell på å ha profesjonsfaglig digital kompetanse og det å «bare» ha digital kompetanse som privatperson. At det er lærerens profesjonsfaglige digitale kompetanse, understreker at PFDK er ulikt i ulike profesjoner. En ingeniør har andre PFDK-behov enn en tannlege, som har andre behov enn en snekker og en eiendomsmegler osv.

Modeller og rammeverk for PFDK

Nøyaktig hva lærerens profesjonsfaglige digitale kompetanse innebærer, eller hvordan den kan

operasjonaliseres, er et annet og svært komplekst spørsmål. Innafor forskningsfeltet finnes det en mengde modeller, rammeverk og akademisk litteratur som forsøker å definere og beskrive hva det vil si å være en digitalt kompetent lærer. Mishra og Koehler sin TPaCK-modell fra 2006 er kanskje en av de mest kjente modellene. Akronymet TPaCK står for «Technological Pedagogical Content Knowledge». Det modellen viser, i korte trekk, er at det er i overlappingen og samspillet mellom teknologisk, pedagogisk og faglig kunnskap en lærer kan være profesjonsfaglig digitalt kompetent.

Spoler vi oss gjennom tiåret og fram til 2019, for enkelthets skyld uten å nevne øvrig litteratur vi møter på veien, kan McGarr og McDonaghs (2019) PEAT-modell være et annet eksempel. De to forskerne har skrevet en metaanalyse om digital kompetanse i lærerutdanningen, som betyr at de systematisk har gått igjennom faglitteratur på feltet. Basert på denne litteraturen, foreslår forskerne en ny modell, nemlig PEAT. Akkurat som Mishra og Koehlers (2006) TPaCK, viser modellen deres at lærerens profesjonsfaglige digitale kompetanse har en pedagogisk (P) dimensjon og en teknisk (T) dimensjon. I tillegg sier modellen at det å være digitalt kompetent har en etisk (E) dimensjon, som blant annet handler om digital dømmekraft. Den siste dimensjonen, A-en i PEAT, er en av mine personlige favoritter. A-en står for «attitudinal». Det er altså en holdningsdimensjon. I følge PEAT-modellen er det ikke nok å være pedagogisk, teknisk og etisk kompetent, man må også tenke på holdninger. Det å ha en positiv holdning til, og å være åpen for ny teknologi, gjør at man som lærer i det hele tatt anvender teknologien, noe som igjen er en forutsetning for at man skal bli mer kompetent i de øvrige dimensjonene.

Hvis jeg skal være personlig og anekdotisk et øyeblikk, så er grunnen til at jeg synes denne holdningsdimensjonen er så viktig, fordi jeg kjenner meg igjen i den, og fordi jeg kjenner igjen det trekket hos andre digitalt kompetente lærere jeg vet om. Jeg har tidligere jobbet mange år som lærer i videregående skole. Jeg har aldri vært spesielt opptatt av tekniske duppeditter og dingser. Men jeg har alltid vært opptatt av læring, har alltid vært lærer i teknologirike omgivelser og har alltid hatt mye glede av det. Da jeg for eksempel fikk være med på >

«Forskning på PFDK er et ungt forskningsfelt med mange hull som må tettes.»

Hiø
MooC

DigiLU
PEAT
Tpack

Lærereens
profesjonelle
digitale
kompetanse

R

«Læreplanen bestemmer altså at lærere skal både ta i bruk digitale verktøy i undervisningen og bidra til elevenes utvikling av digitale ferdigheter. »

innføring av nettbrett i klasserommet mitt, syntes jeg det var kjempespennende. Jeg var motivert og gledet meg, særlig fordi det tvang meg og kollegene mine til å tenke nytt på egen undervisning og elevens læring. Vi snakker ofte om elevers motivasjon for å lære, og det hadde jo vært merkelig om det stilte seg veldig annerledes for læreres læring. Derfor liker jeg «A»-en i PEAT.

I norsk sammenheng har vi, fra 2017, hatt et eget rammeverk som beskriver hva en profesjonsfaglig digitalt kompetent lærer i Norge er. Rammeverk for lærerens profesjonsfaglige digitale kompetanse ble utviklet av det som før var Senter for IKT i utdanningen, og som nå er en del av Utdanningsdirektoratet. Rammeverket er ikke et styrende, men et retningsgivende dokument som alle som jobber i og med skole, kan bruke som en felles referanse for hva PFDK innebærer. Rammeverket har et tosidig perspektiv i det at det både kan brukes i lærerens egen profesjonsutvikling, men også for å vise læreren hvordan hun kan jobbe med å utvikle elevenes digitale kompetanse, altså selve profesjonsutøvelsen. Rammeverket er delt inn i syv hovedområder, som spenner svært vidt og strekker seg helt fra hva som foregår i det enkelte faget, som i området «Fag og grunnleggende ferdigheter», og til de større samfunnsmessige implikasjonene ved å undervise og lære i teknologirike omgivelser, som i området «Skolen i samfunnet». Selv om innholdet i rammeverket ikke er ubestridt, mener jeg at det kan være et godt felles utgangspunkt å ha, både når vi diskuterer hva digital kompetanse er og bør være, og i arbeidet med å utvikle digital kompetanse hos lærerstudenter og lærere som er i arbeid.

I debatter om teknologi og læring kan det også virke som om noen tenker at skolen og lærere legger rammene helt selv for hva som skal foregå i klasserommet. At man som lærer kan velge eller ikke velge å «jobbe digitalt» med elevene sine, for eksempel. Men sånn er det altså ikke. Det finnes både styrende dokumenter og rammeverk som legger føringer og bestemmer hva som er forventet av skolen og læreren, også når det gjelder digital kompetanse. Rammeverket som er nevnt over, er ett slikt dokument. Læreplanen vår, LK06, er det viktigste, styrende dokumentet. Og selv om det nå pågår en fagfornyelse, er jo ikke læreplanverket nytt i seg selv. Det er faktisk 13 år. I 13 år har digitale ferdigheter, i og på tvers av alle fag, vært

én av de fem grunnleggende ferdighetene, akkurat som lesing, skriving, muntlige ferdigheter og regning. Og i 13 år har kompetansemål i de ulike fagene vært knyttet til digitale ferdigheter. Læreplanen bestemmer altså at lærere skal både ta i bruk digitale verktøy i undervisningen og bidra til elevenes utvikling av digitale ferdigheter. Vi må det, både for å legge til rette for læringen som skal foregå gjennom skoleløpet, men også for å gjøre elevene i stand til å bli gangs menneske og dugelige samfunnsborgere.

Er alle lærere profesjonsfaglig digitalt kompetente?

Så blir naturligvis det neste viktige spørsmålet: Er alle lærere profesjonsfaglig digitalt kompetente? Selvsagt ikke. Men mange er det! Mange har etter hvert fått utdanning innenfor feltet, mange er profesjonsfaglig digitalt kompetente uten at de nødvendigvis har kjent til verken rammeverk eller modeller, mange ønsker å utvikle sin kompetanse og mange har behov for å utvikle den.

På Høgskolen i Østfold ønsker vi å være med på å bidra til at både lærerstudenter og lærere som er i arbeid, får den profesjonsfaglige digitale kompetansen det er nødvendig å ha. Dette gjør vi både ved å øke våre egne lærerutdanneres PFDK gjennom et såkalt DigiLU-prosjekt (Digitalisering i lærerutdanningene) og ved å integrere profesjonsfaglig digital kompetanse i alle lærerutdanningene våre. Særlig gode, om jeg må si det selv, er Høgskolen i Østfold når det gjelder å tilby etter- og videreutdanning til lærere som allerede er i jobb. Vi har flere populære, 100 prosent nettbaserte studier, eller MOOCer, som har som formål å øke læreres profesjonsfaglige digitale kompetanse, og som bokstavelig talt hundrevis av lærere studerer hvert år. I år har vi dessuten startet en Kompetanse for kvalitet-MOOC som er rettet spesielt mot norsk- og engelsklærere i videregående skole. Det er et skritt

vi ser som svært viktig; det å kunne tilby fagrettet, og ikke «bare» fagovergripende, opplæring i PFDK. I tillegg til å drive med undervisning, jobber vi også med forskning. For det er klart at det å forske på PFDK er kjempeviktig. Vi har behov for å vite mer om hva som fungerer og hva som ikke gjør det. Og vi har en kjempejobb foran oss med å formidle og tydeliggjøre de funnene vi etter hvert har – både de positive og de negative. Forskning på PFDK er et etablert forskningsfelt, men samtidig et ungt felt med mange forskningshull som må tettes. Ingen er i tvil om det.

Til slutt: Det gjøres en durabelig innsats hver eneste dag, i lærerutdanningsinstitusjoner og i klasserom, med det som utgangspunkt at vi ønsker å tilby elevene våre de beste premissene for læring. For det er det vi gjør: Vi jobber med læring. Også vi som jobber med profesjonsfaglig digital kompetanse. Det tenker jeg er et viktig budskap å tydeliggjøre i skoledebatten. Og skal vi både kunne fremme en bedre forståelse av og for det arbeidet vi alle gjør, og kunne ha fruktbare diskusjoner, så må vi også ha noen felles referanserammer å diskutere ut ifra. Jeg vil derfor – med dette innlegget – slå et slag for at vi sammen løfter frem, gjør kjent og bruker begrepet: Lærerens profesjonsfaglige digitale kompetanse. Eller PFDK, for enkelhets skyld.

Litteratur:

Kelentrić, M., Helland, K., & Arstorp, A.-T. (2017). Rammeverk for lærerens profesjonsfaglige digitale kompetanse. Oslo: Utdanningsdirektoratet.

McGarr, O., & McDonagh, A. (2019). Digital Competence in Teacher Education Output 1 of the Erasmus+ funded Developing Student Teachers' Digital Competence (DICTE) project. Retrieved from <https://dicte.oslomet.no/>

Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge. Teachers College Record, 108(6), 1017-1054. doi:<https://doi.org/10.1111/j.1467-9620.2006.00684.x>

Utdanningsdirektoratet (18.05.2016). Å forstå kompetanse. Hentet fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/forsta-kompetanse/>

Velkommen til vårt nye konferansesenter

Skal du arrangere møte, konferanse eller teambuilding? Om bord finner du vårt nye, moderne konferansesenter med alle fasiliteter som trengs for et vellykket arrangement. Vi tilbyr flere ulike konferansepakker og skreddersyr gjerne en konferansepakke for deg.

Velkommen om bord!

For mer informasjon: stenaline.no/konferanse eller kontakt: gruppe@stenaline.com

Stena Line

STENA SAGA
KONFERANSE

Minneord

● Klaus-Allan Eide

Det var med stor sorg vi i Utdanningsforbundet Agder søndag 11. august mottok budskapet om at Klaus-Allan Eide var død, 64 år gammel.

Klaus-Allan har gjennom en rekke år vært tillitsvalgt for Utdanningsforbundet i ulike sammenhenger. Han var tillitsvalgt mens han var lærer på Birkeland folkehøgskole. Videre var han plasstillitsvalgt på Sam Eyde videregående skole i flere år før han i 2017 gikk inn som hovedtillitsvalgt i Aust-Agder fylkeskommune, et verv han hadde helt til han gikk bort. Som hovedtillitsvalgt i fylkeskommunen hadde Klaus Allan en svært sentral rolle i prosessen med å slå sammen fylkene i Agder. Denne oppgaven skulle bli den han jobbet mest med, og dette arbeidet skjøttet han på en utmerket måte.

Klaus-Allan var en solid tillitsvalgt. I møte med arbeidsgiver var han ikke nødvendigvis den som tok ordet først, men når han tok ordet, var innspillene hans alltid gjennomtenkte og veloverveide. Han var alltid vennlig i formen og tydelig i budskapet. Han nøt stor respekt hos arbeidsgiver, og hans innspill ble lyttet til, noe som ble understreket av prosjektleder for Agder-prosessen, Tine Sundtoft, under minnesamværet etter begravelsen.

Klaus-Allan var opptatt av de grunnleggende spørsmålene i livet og i samfunnet. Vi er mange

som har hatt gleden av å samtale med Klaus-Allan om de disse store spørsmålene, noe vi er svært takknemlige for.

Hvem var mennesket Klaus-Allan? Hans kone, Solveig, holdt en gripende tale i begravelsen, der hun malte et fantastisk bilde av Klaus-Allan og ga oss et lite innblikk i hans historie og lynne. Vi gjen-gir her noe av hennes beskrivelse av Klaus-Allan:

«Klaus-Allan var vestlending, oppvokst på Sotra, ei øy vest for Bergen – nærmere bestemt Eideneset – ut mot havet. Ljosøya, ei vakker øy i havgapet, ligger der og gir ly for uværenes stormkast – og som et Soria Moria i godvær. Det var han hentet ballast til sin videre seilas – og det var her han fant noe å sparke fra i. Et lite bygdemiljø, med kvaliteter og utfordringer.

Omgivelsene på Sotra – markene og havet, fiskene, fuglene, lyngen ... dette karrige og vakre landskapet ned mot sjøen – med havet og Ljosøya ... Her vaktet interessen hans for naturen og dens mangfold – og kanskje særlig for sjøen og båtlivet.

Selv om Klaus-Allan gjorde sørledning av seg, vendte han jevnlig tilbake. Klaus-Allan elsket landskapet der vest- for ikke å snakke om solnedgangene nettopp der. Selv om han på mange måter ble sørledning, ble han aldri helt fortrolig med at

sola gikk ned over land. Den sørlandske solnedgangen var noen bleike greier sammenlikna med solnedgangen vest i havet.

Klaus-Allan hadde en utpreget rettferdighets-sans kombinert med evne til å trekke linjer mellom ulike posisjoner. Det kan være noe

av bakgrunnen for fagforeningsarbeid og tillitsverv – de siste par årene som hovedtillitsvalgt i Utdanningsforbundet Aust-Agder. Han likte det, og han trivdes godt. Egentlig hadde han tenkt å pensjonere seg nå, men valgte å stå ett år til – til fylkessammenslåingen som han særlig jobbet med, var fullført.»

Vi i Utdanningsforbundet Agder er takknemlige og stolte over at vi fikk lære Klaus-Allan å kjenne, profesjonelt og menneskelig.

Vi lyser fred over Klaus-Allan Eides minne.

Ottar Stordal

Fylkesleder i Utdanningsforbundet Agder

● Arild Thorbjørnsen

Arild Thorbjørnsen døydd 20. september 2019, 76 år gammel. Med det enda eit pedagogisk virke som gjennom ein periode på over 30 år medverka til utforming av viktige læreverk i norsk for den vidaregåande skolen. Våre varme tankar går til hans familie.

Som del av ei forfattargruppe på seks, gav Arild Thorbjørnsen ut ein serie læreverk som bidrog til å endre og fornye norskfaget. Desse læreverka styrka posisjonen til Det Norske Samlaget som leiande forlag for lærebøker i norsk. Både «Ord i Tid», som kom ut på 1980-talet, og «Kolon», som kom ut i 1994 til Reform 94, fekk stor utbreiing og sette standard for læreverk som kom seinare. Begge dei nemnde verka var retta mot studieret-

ning for allmenne fag i den vidaregåande skolen. Seinare kom utgiving av verk som var tilpassa andre studieretningar.

I forfattargruppa var Arild Thorbjørnsen viktig gjennom sin faglege styrke, sin humor og sine menneskelege og administrative evner. Som kurshaldar, i møtet med brukarane av læreverka, skapte han umiddelbart tillit. Han kombinerte den breie faglege erfaringa han hadde som lektor og rektor i vidaregåande skole med erfaring frå stil-linga som assisterande fylkesskolesjef. Han var ein det vart lytta til. Han var i front fagleg, og han formidla med stort engasjement.

For Det Norske Samlaget var han også ein viktig samtalepartner på andre område. Han var ein

del av den nynorske offentlegheita, og han delte gjerne av si store innsikt og kompetanse. Han var den første styreleiaren i Allkunne, det digitale, nynorske leksikonet.

Arild Thorbjørnsen var kunnskapsrik og formidlingskyndig, ein pedagog med stort engasjement for norsk språk og litteratur og for korleis skolen kan innrette undervisninga slik at nye generasjonar får ta del i denne rikdommen. Det Norske Samlaget minnest ein aktiv og allsidig mann som vil bli hugsa lenge for sitt virke.

På vegner av Det Norske Samlaget

Edmund Austigard

Forlagsdirektør

Henriette Cecilie S. Breilid | Advokat
i Raugland Advokatene

FOTO INGER STENVOLL

**Lov
og
rett**

Virksomhetsoverdragelse ved kommunesammenslåing

Hvilke rettigheter har man som arbeidstaker i en kommunesammenslåing?

Fra 1. januar 2020 vil det være 11 fylker og 356 kommuner etter den nye kommune- og regionreformen. Det er 119 kommuner som slår seg sammen til å bli 47 nye kommuner, og nesten én av tre innbyggere får ny kommune. Denne reformen fører til at det er mange arbeidstakere får en ny arbeidsgiver ved årsskiftet.

Inndelingsloven regulerer selve sammenslåingsprosessen. En sammenslåing innebærer at to eller flere kommuner rettslig sett opphører samtidig som det etableres en ny kommune. I forbindelse med sammenslåingen legger departementet til grunn at sammenslåinger av kommuner omfattes av arbeidsmiljølovens regler om virksomhetsoverdragelse (kapittel 16) og at de ansattes rettigheter blir ivaretatt etter disse reglene. Et annet spørsmål er om rekommunalisering av tjenester som tidligere har blitt utført av private eller interkommunale selskaper, er en virksomhetsoverdragelse. Dette kan for eksempel gjelde for voksenopplæring som har vært organisert i interkommunale selskaper.

Hvorvidt det foreligger en virksomhetsoverdragelse må alltid vurderes konkret. For at det skal være tale om en virksomhetsoverdragelse må tre hovedvilkår være oppfylt, jf. arbeidsmiljøloven paragraf 16-1:

- Det må skje en overføring av (overføringsvilkåret)
- en selvstendig enhet (enhetsvilkåret)
- som beholder sin identitet etter overføringen (identitetsvilkåret)

Arbeidsmiljølovens bestemmelser er bygget på et EU-rett. EU-domstolens rettspraksis er derfor en viktig rettskilde ved vurdering av om det foreligger en virksomhetsoverdragelse eller ikke. Det må være tale om et arbeidsgiverskifte av en økonomisk selvstendig enhet som i det vesentlige må drive den samme virksomheten etter overdragelsen. EU-domstolen har for eksempel ment at en enkelt person kan utgjøre en enhet.

Ved vurdering av om identitetsvilkåret er oppfylt, har EU-domstolen vurdert hva som preger eller karakteriserer virksomheten, og deretter tatt stilling til om den karakteristiske ressursen er overført. Noen virksomheter blir identifisert med de ansatte (f.eks. renholdere i et vaskefirma) andre med bestemte aktiva (busser i et busselskap). Hva som kjennetegner virksomheten må vurderes konkret og sees ofte i sammenheng med hva som er en enhet.

Formålet med reglene om virksomhetsoverdragelse er å beskytte arbeidstakerne og deres rettigheter ved skifte av arbeidsgiver. Virksomhetsoverdragelsen i seg selv gir ikke grunnlag for oppsigelse etter arbeidsmiljøloven paragraf 16-4. I tillegg har arbeidstakerne en rett til å beholde lønns- og arbeidsvilkår hos den nye arbeidsgiveren. Det er egne bestemmelser om informasjon og drøfting. Arbeidstakerne har også en reservasjonsrett, det vil si at arbeidstakeren kan nekte å jobbe for ny arbeidsgiver. Dette utløser egne regler om fortrinnsrett. Hvis arbeidstakeren benytter seg av reservasjonsretten, er utgangspunktet at arbeidsforholdet opphører.

Ifølge rettspraksis eksisterer det en unntaksvis regel om valgrett hvis overføringen vil føre til vesentlige negative endringer for arbeidstakeren. Da kan arbeidstakeren velge å fastholde arbeidsavtalen med opprinnelig arbeidsgiver. Terskelen er høy. Bortfall av avtalefestet pensjon er et eksempel hvor Høyesterett mente at arbeidstakeren hadde en valgrett, jf. HR-2018-1944-A. Spørsmålet om valgrett vil imidlertid ikke bli satt på spissen ved kommunesammenslåing, da opprinnelig arbeidsgiver (kommunen) ikke eksisterer etter sammenslåingen. Men spørsmålet om reservasjonsrett og valgrett kan være aktuelt ved rekommunalisering av tjenester.

I de tilfellene hvor det ikke foreligger en virksomhetsoverdragelse, men det skjer en omorganisering/nedbemanning, er det fortsatt et krav om saklighet. Det må være en saklig grunn for endringen, det må være en saklig prosess med utgangspunkt i en saklig utvelgeseskrets og saklige kriterier. I tillegg må det alltid foretas en skjønnsmessig interesseavveining etter arbeidsmiljøloven paragraf 15-7 (2) hvis det er tale om oppsigelse.

**«Virksomhets-
overdragelsen i
seg selv gir ikke
grunnlag for
oppsigelse
etter arbeids-
miljøloven.»**

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Steffen Handal | leder

FOTO TOM-EGIL JENSEN

En fagforening i klimakrisen

Noe er i emning. Utdanningsforbundet Finnmark har nylig laget et eget utvalg for klima, miljø og bærekraft. Utdanningsforbundet Oslo planlegger et klimaforum. Flere andre fylkeslag og lokallag har hatt klimaspørsmål på agendaen, og Utdanningsforbundet Innlandet fattet et vedtak om klimakrisen på sitt konstituerende årsmøte i mai. Det nye fylkeslaget skrev at alle kommuner og fylker bør ha klimakrisen som førsteprioritet.

Utdanningsforbundet er ikke en miljøorganisasjon. Vi er en fagforening og en profesjonsorganisasjon. Stilt overfor en global trussel som klimakrisen blir vi imidlertid alle berørt på en rekke ulike måter. Skal vi overvinne trusselen, må vi alle bidra på vår måte.

Vi kan starte med det som ligger oss nærmest: Vi skal utdanne barn, unge og voksne til livsmestring og framtidstro i en tid der klimakatastrofer og mellommenneskelige konflikter truer. Vi skal hjelpe dem til å bli handlekraftige, slik at de kan fremme bærekraftig utvikling. Da må vi selv være faglig oppdatert, og vi må kunne jobbe tverrfaglig. Men dette vil kreve mer av oss. Den omleggingen som trengs, vil utfordre hele samfunnet på en måte som setter vår verdiorientering på en kraftig prøve. Hvordan kan vi, som kanskje de fremste verdiformidlere samfunnet har, bidra til nye forståelser av hvordan vi bør leve våre liv i en bærekraftig verden? Dette spørsmålet bør nå oppta alle lærere.

Dernest må vi ta grep i vår egen organisasjon. Vi må forurens mindre og bruke ressurser på en bedre måte. Dette blir et tema når vi skal oppdatere Utdanningsforbundets handlingsplan for klima og bærekraftig utvikling etter landsmøtet. Verden skal prøve å halvere klimagassutslippene i løpet av de neste ti årene, og hvis ikke vi bidrar, må noen andre ta desto mer av jobben.

Som samfunnsaktør må Utdanningsforbundet, sammen med

resten av fagbevegelsen, være en pådriver for bærekraftige løsninger. Trepertssamarbeidet bør i større grad brukes til å trygge samfunnet vårt mot klimatrusselen. Det vil være i tråd med den norske tradisjonen for samarbeid når noe står på spill, og det vil være i tråd med våre verdier. Som fagforening vil en av våre fremste oppgaver bli å sikre en rettferdig omstilling.

Det er stor enighet om at statens inntekter fra olje og gass vil falle, men det er uklart når, og hvor brått, det vil skje. Mindre oljepenger, kombinert med en større andel pensjonister i befolkningen, kan gi et dårligere ressursgrunnlag til utdanningssektoren, men det kan også gå helt greit. I det lange perspektiv har petroleumsformuen begrenset betydning for velferden i Norge.

Vi må regne med at klimaspørsmål kommer til å bli en del av alle politikkområder, og at klimapolitikken blir stadig tøffere. Hvilken betydning kan det få for arbeidslivspolitikken, distriktspolitikken og integreringspolitikken i årene framover? Hva vil det bety for barnehagebarn og elever, og for våre medlemmer?

På Utdanningsforbundets landsmøte for ti år siden, i november 2009, hadde vi en debatt om klima- og miljøspørsmål, og vi startet et arbeid som har tatt oss et stykke på veien. Siden den gang har alvoret blitt mye større, samtidig som vi erkjenner at vi har dårlig tid. Og ikke minst mener langt flere nå at fagforeningene i Norge må ha en mer aktiv tilnærming til klimakrisen. Snart skal vi ha et nytt landsmøte.

Når er det på tide med et taktskifte. Vi kan klare dette.

«Vi må regne med at klimaspørsmål kommer til å bli en del av alle politikkområder»

Nytt program for mindre sjukefråvær i barnehagar

Utdanningsforbundet er med når partane nå er i gang med å utvikle det nye bransjeprogrammet for barnehagar i IA-avtala for å redusere sjukefråvær og få folk til å stå lenger i jobb.

– Sjukefråværet i barnehagane har over tid vore altfor høgt. Derfor er det positivt at partane nå har sett seg saman for å finne gode tiltak som kan redusere fråværet. Her er det viktig at alle partane blir lytta til, og at dei som kjenner kor skoet trykker, får vere med på arbeidet, seier Hege Valås, nestleiar i Utdanningsforbundet.

Ho sit i styringsgruppa på vegner av forbundet. Ho kan fortelje om eit stort engasjement for arbeidet.

Føremålet med IA-avtala er at ho skal skape eit arbeidsliv med plass til alle gjennom å førebygge og redusere sjukefråvær, og på den måten bidra til å auke sysselsettinga. Dei overordna måla med avtala er å redusere sjukefråværet med 10 prosent samanlikna med årsgjennomsnittet for 2018, samt å få folk til å stå lenger i jobb før dei forlèt arbeidslivet.

Arbeidsplassen er hovudarena

For å støtte opp under desse måla skal innsatsen rettast mot bransjar og sektorar som har potensial for å redusere sjukefråvær og få folk til å stå lenger i jobb. Barnehage er ein av desse bransjane.

– Vi er glade for at barnehage vart vald ut. Det er knytt store ressursar til programma, og dette er noko vi ønskjer å prioritere. Det som blir viktig framover, er å sjå på den enkelte arbeidsplass sine utfordringar og sette inn tiltak på bakgrunn av det. Arbeidsplassen

skal vere hovudarenaen for arbeidet og skal involvere både verneombod, tillitsvalde og leiarar, understrekar Valås.

Fleire utfordringar

Utfordringane er samansette og ulike frå barnehage til barnehage, men vi veit at dei vanlegaste utfordringane er knytt til høge emosjonelle krav, motstridande krav, uheldige løft og arbeidsstillingar, det å ivareta utagerande barn, støy, smitte og hygiene.

Arbeidet med å redusere sjukefråværet skal rettast mot fleire innsatsområde. Førebyggjande arbeidsmiljøarbeid er eit av desse. Det skal vere kunnskapsbasert og retta mot reelle behov på den enkelte arbeidsplass.

– Eit av måla er å styrke partsamarbeidet om førebyggjande arbeidsmiljøarbeid lokalt, og partane skal bidra til at dei får tilgang til god kunnskapsbasert støtte i arbeidet, seier Valås.

Samtidig skal partane jobbe mot lange og/eller hyppig gjentakande sjukefråvær, og innsatsen skal vere kunnskapsbasert. Langtidssjukefråværet utgjer den største delen av sjukefråværet og aukar risikoen for varig fråfall frå arbeidslivet.

I bransjeprogrammet deltek alle aktuelle partar i arbeidslivet. I 2019 er det sett av 60 mill. kr, og i 2020-2022 er det sett av 80 mill. kr per år, og programmet skal følgjeforskast.

Bransjeprogram: Uheldige løft og arbeidsstillingar kan vere årsak til sjukefråvær i barnehagane. Partane skal nå utvikle eit program for å redusere sjukefråværet og få folk til å stå lenger i jobb. **FOTO** TOM-EGIL JENSEN

Hør på Lærerrommet!

Podkasten Lærerrommet gir innsikt i ulike tema innen utdanningsfeltet, og er for alle som er engasjerte i barnehage, skole eller innen høyere utdanning. Gjestene er forskere, lærere, barnehagelærere, elever, ledere, politikere – eller andre. Dette er tre av de siste episodene:

- #33: Mobbing: Det viktige samarbeidet**
- #32: Livsmestring, kan det læres?**
- #31: Hvordan skape et godt miljø i klassen?**

Lærerrommet er på iTunes, Acast, SoundCloud, Spotify eller via udf.no.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Gjør streikefondet grønt

Grønnere: Utdanningsforbundets streikefond skal blant annet ikke investere i selskap som bryter menneskerettighetene eller bidrar til alvorlig miljøskade. **FOTO** TANYA NYMO PEDERSEN

Hensynet til klima, miljø og sosiale spørsmål er blitt stadig viktigere i forvaltningen av fondet vårt, sier nestleder Hege Valås.

Formålet med Utdanningsforbundets fond er å sikre organisasjonen finansiell styrke og slagkraft i kampen for bedre lønns- og arbeidsvilkår for medlemmene. Derfor kalles det gjerne streikefondet.

Utdanningsforbundets sentralstyre har nylig vedtatt en revidert forvaltningsstrategi for fondet. De etiske retningslinjene er nå flere og tydeligere enn før.

– Vi ønsker å medvirke til en bærekraftig samfunnsutvikling, og vi skal forbindes med en høy etisk standard, sier Utdanningsforbundets nestleder Hege Valås, som er medlem av fondsstyret.

I tråd med egen politikk

Streikefondet skal for eksempel ikke investere i selskap som bryter menneskerettighetene eller bidrar til alvorlig miljøskade. Utdanningsforbundet vil også unngå kommersielle aktører som bidrar til å svekke kvaliteten på offentlig utdanning nasjonalt eller internasjonalt.

– Det er viktig for oss å ha en forvaltning som er i tråd med vår egen politikk, både innen utdanning og andre områder. Vi har for eksempel en handlingsplan for klima og bærekraftig utvikling som vi følger opp, sier Valås.

Mindre fossilt og mer grønt

Den siste tiden har Utdanningsforbundet trappet ned investeringer i fossil energi.

– De globale aksjefondene som Utdanningsforbundet har investert i, er tilnærmet fossilfrie, men det er fortsatt noe fossil energi i de norske aksjefondene våre, ettersom børsen i Norge er sterkt preget av petroleumsvirksomheten, opplyser Valås.

De fondsforvalterne som Utdanningsforbundet bruker, skal følge krav om miljø, sosiale rettigheter og etisk forretningsprinsipper, såkalte ESG-krav. De skal ta utgangspunkt i FNs rammeverk for bærekraftig næringsvirksomhet, som blant annet bygger på ILO-erklæringen om grunnleggende prinsipper og rettigheter i arbeidslivet. Investerin-

nner

Utvikling: Nestleder Hege Valås sier det er viktig for Utdanningsforbundet å bidra til en etisk og bærekraftig samfunnsutvikling. **FOTO** ELI KRISTINE KORSMO

gene skal videre gjøres på grunnlag av FNs prinsipper for ansvarlige investeringer (UN PRI).

Lederen av UN PRI skrev nylig i Financial Times at det er sannsynlig at det vil komme en brå og kraftig klimapolitikk innen 2025, og at investorer og selskaper må forberede seg på dette.

Lønner seg

Utdanningsforbundet søker aktivt etter bærekraftige investeringer, og oppfordrer våre fondsforvaltere til å være bevisst de forretningsmulighetene som ligger i bærekraftige løsninger.

Paal Christian Saastad, som er Utdanningsforbundets egen forvalter, forteller at det også er økonomisk lønnsomt å legge vekt på ESG-faktorer i forvaltningen. Det er Utdanningsforbundets erfaring etter å ha trappet opp kravene til ansvarlige og bærekraftige investeringer.

– Det synes også å være en økende aksept i finansbransjen, for at investeringer som tar hensyn til ESG – altså miljø, sosiale rettigheter og etiske forretningsprinsipper – gir høyere avkastning og ikke minst lavere risiko, sier Saastad.

Som et eksempel på etisk forretningsdrift viser han til at selskap som er gode på likestilling i ledelse og styrer, oftere er gode selskaper generelt.

Kurs

Hjelp: Kunnskap, kompetanse og handlekraft er nødvendig for å lykkes i arbeidet med å se og hjelpe disse barna. **FOTO** OLE WALTER JACOBSEN

Seksuelle overgrep

15. november arrangerer vi kurs i Lærernes hus i Oslo om seksuelle overgrep mot barn. Temaer på kurset: Om forhold som virker til fortieelse, bagatellisering og fornektning. Om forhold som åpner for avdekking av overgrep. Hvordan påvirker barndomskrenkelser påvirker nevrologisk utvikling? Hvordan kommer skadene til uttrykk i hverdagslivet? Når mistanker oppstår: Hva gjør vi? Hva gjør andre etater? Utvikling av tverretattlig samarbeid. Kursholder er Siri Søftestad.

Tospråklig oppvekst og læring

19.–20. november inviterer vi til kurs i Lærernes hus i Oslo om tospråklig og læring. Et økende

antall barn i Norge vokser opp med minst to språk. De som har ansvaret for denne barnegruppens læring og utvikling, står overfor viktige pedagogiske utfordringer, og trenger en solid kompetanseutvikling for å kunne følge opp barna på en god måte. Kursholder er Kamil Øzerk.

God klasseledelse – fra teori til praksis

21. november blir det kurs i Lærernes hus i Oslo om god klasseledelse. Målgruppe er lærere og skoleledere. Kurset gir deg praktiske verktøy som hjelper deg, slik du er, til å bli en enda mer trygg og effektiv lærer. Du blir enda bedre kjent med deg selv som lærer, og skaper da trygge lærer-elev-relasjoner og blir en bedre relasjonell klasseleder. Kursholdere er Kristin Aase og Bente Vetland.

Peacepainting – kunst for fred og livsmestring

25. november holdes kurs om «Peacepainting» i Lærernes hus, Oslo. Peacepainting er måte å arbeide med menneskerettigheter, likeverd og integrering i barnehage og skole. Målgruppe er lærere og barnehagelærere med interesse for å bruke estetiske fag som verktøy for integrering og klassemiljøbygging. Kursholder er Catrine Gangstø.

Les mer på www.udf.no/kurs

Hva med livsforsikring?

Dødsfall i nær familie er noe de fleste ikke vil tenke på, heller ikke de økonomiske konsekvensene det kan få.

Hvis familien din er avhengig av dagens inntekt for å opprettholde levestandarden dere har, bør dere vurdere livsforsikring. Vår livsforsikring kan du kjøpe for deg eller din partner, som en økonomisk trygghet for familien.

Forsikringssummen bestemmer du selv, men vi anbefaler at den tilsvarer minst halvparten av den samlede gjelden i husstanden. Slik kan det bli lettere for de etterlatte å betjene både gjeld og utgifter om det verste skulle skje.

Vi har gode medlemspriser på våre forsikringer.

Les mer og bestill på udf.no/medlem

Godt tilbud: Er livsforsikring noe du bør vurdere?

FOTO ANNA-JULIA GRANBERG

Priseksempel 20 G (kr 1 997 160)		
Alder	Medlemspris pr. mnd	Medlemspris pr. år
30	kr 30	kr 360
40	kr 64	kr 768
50	kr 172	kr 2064

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

DINE FORSIKRINGSTILBUD

Som medlem av Utdanningsforbundet har du tilgang til unike forsikringsordninger for deg og dine til en god pris.

KOLLEKTIVE FORSIKRINGER

INNBOFORSIKRING

Dekker tap og skade på privat innbo og løsøre med inntil 2 millioner per skadetilfelle.
Pris fra kr 972 til kr 1476 pr år, avhengig av hvor i landet du bor.

UFØREFORSIKRING

En uføreforsikring gjør deg bedre rustet økonomisk dersom du skulle være så uheldig å bli ufør.
Pris baseres på alder og valgt forsikringssum.

REISEFORSIKRING

Ingen egenandel og hele 90 dagers reisevarighet.
Pris fra kr 756 til kr 1944 pr år, avhengig av om den skal gjelde for en eller for familie, og om du er over eller under 70 år.

LIVSFORSIKRING

Forsikringen gir en engangsutbetaling til etterlatte ved forsikredes død, uansett om dødsfallet skyldes sykdom eller ulykke.
Pris baseres på alder og valgt forsikringssum.

GRUNNFORSIKRING

Forsikringen består av tre deler: livsforsikring for medlemmet, ulykkesforsikring for familie og begravelsesstøtte ved død i nær familie.
Pris kr 888 per år.

STUDENTFORSIKRING

Forsikringen består av innbo-, reise-, ulykkes- og uføreforsikring samlet i en pakke, spesialtilpasset studenter.
Pris kr 996 per år.

BARNEFORSIKRING

Forsikringen gjelder barn og barnebarn fra 3 måneder til utgangen av det året de fyller 26 år.
Pris per barn 1308 per år.

UTDANNINGSFORBUNDETS 70+

Forsikringspakke for deg som er godt voksen. Pakken inneholder reise-, innbo- og ulykkesforsikring. Døgnåpen helsetelefon er også inkludert.
Pris for familie kr 3000 per år. En person kr 2400 per år.

UTDANNINGSFORBUNDETS HUS- OG BILFORSIKRING

UTDANNINGSFORBUNDETS HUSFORSIKRING

Husforsikring ekstra har unike vilkår og gode priser.
Vi tilbyr to varianter, hus ekstra og hus.
Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

UTDANNINGSFORBUNDETS BILFORSIKRING

Bilforsikringen ekstra og delkasko har 75% bonus, unike vilkår og gode priser. Bonusen gjelder også ved forsikring av din første bil.
Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

RABATT HOS TRYG

RABATT HOS TRYG

Som medlem i Utdanningsforbundet får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg rabatt på alt fra hytte- til båtforsikring.
Alle medlemmer får 35 prosent uavhengig av antall produkter.

TRYG PLUSS

Har du privat forsikring i Tryg, får du som medlem i Utdanningsforbundet tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om vedlikehold og påbygg av bolig, og hjelp ved ID-tyveri og misbruk på sosiale medier.

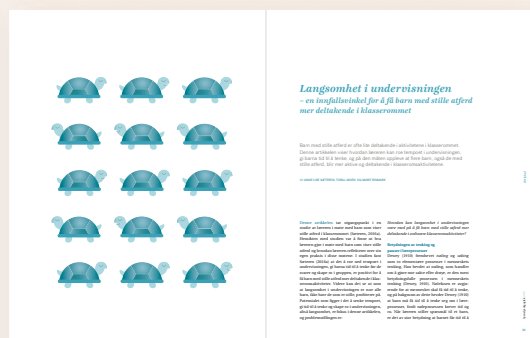
Les mer på udf.no/medlemstilbud

Utdanningsforbundets Livsforsikring

Dødsfall i nær familie er noe man ikke vil tenke på, ei heller de økonomiske konsekvensene det kan få. Vår Livsforsikring kan du kjøpe for deg selv eller for din livsledsager, som en økonomisk trygghet om det verste skulle skje.

Bestill på udf.no/medlemstilbud

Spesialpedagogikk er det eneste norske tidsskriftet innenfor sitt fagfelt og inneholder fagartikler, forskningsartikler, kronikker, debattstoff og bokmeldinger. Bladet kommer ut med 6 nummer i året.

La ikke sjansen gå fra deg til å holde deg orientert om hva som skjer på dette feltet!

Tegn abonnement nå!

Kr 150,- for medlem/studentmedlem
av Utdanningsforbundet for årsabonnement.
Kr 500,- for ordinært abonnement.

Send din bestilling til abonnement@utdanningsnytt.no

Gi et abonnement i gave

Send din bestilling til
abonnement@utdanningsnytt.no
eller ring oss på telefon 24 14 23 30.

Oppgi gavemottakers navn og adresse,
samt ditt navn og adresse.

SPESIALPEDAGOGIKKS NETTSIDER

Her kan du finne:

- Opplysninger om abonnement
- Forfatterveiledninger
- Stillingsannonser
- Arkiv med eldre utgaver av Spesialpedagogikk
- Utvalgte artikler i fulltekst
- Ved å bruke søkefunksjonen kan du finne bestemte temaer eller forfattere

www.utdanningsnytt.no/spesialpedagogikk